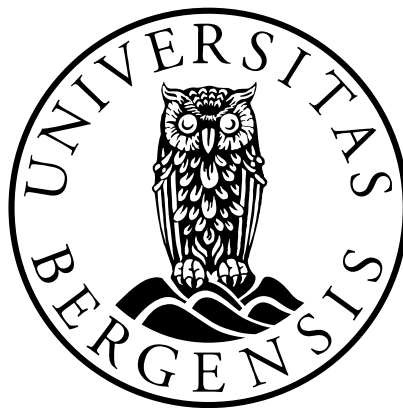

Aksjeeiers rett til uttreden fra selskapet i medhold av aksjeloven § 4-24 første ledd nr. 3 ved alvorlig og varig motsetningsforhold mellom aksjeeierne

Sikrer bestemmelsen et effektivt minoritetsvern?

Kandidatnummer: 59

Antall ord: 14 822

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

1. juni 2018

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	3
1.1 Tema og problemstilling.....	3
1.2 Definisjoner og begrepsbruk.....	4
1.3 Avgrensninger.....	5
1.4 Fremstillingen videre.....	6
2. Aksjeloven § 4-24 første ledd nr. 3: Formål og hensyn.....	8
2.1 Bestemmelsens formål.....	8
2.2 Selskapsrettslige hensyn som bestemmelsen bygger på.....	9
3. Vilkår for rett til uttreden etter asl. § 4-24 første ledd.....	12
3.1 Kan majoritetsaksjonærer kreve uttreden i medhold av asl. § 4-24 (1) nr. 3?.....	12
3.2 «Tungtveiende grunner» som vilkår for aksjeeiers uttreden.....	14
3.3 «Det har oppstått et alvorlig og varig motsetningsforhold mellom aksjeeieren og andre aksjeeiere i selskapet vedrørende driften av selskapet».....	17
3.3.1 Motsetningsforholdet må være «alvorlig og varig».....	17
3.3.2 Motsetningsforhold «vedrørende driften av selskapet».....	20
3.3.3 Kan asl. § 4-24 (1) nr. 3 suppleres med alminnelige rettsgrunnsetninger?.....	22
4. Innløsning må ikke medføre «vesentlig skade for selskapets virksomhet eller for øvrig virke urimelig overfor selskapet».....	27
5. Fastsettelse av innløsningssummen, jf. § 4-24 tredje ledd.....	30
5.1 Gjelder verdsettelsesprinsippet fra Bergshav-dommen også ved krav om uttreden etter asl. § 4-24 (1) nr. 3?.....	32
5.2 Bergshav-dommen styrker minoritetsvernet i aksjeselskaper.....	33
6. Gjennomføringen av innløsningen, jf. § 4-24 fjerde ledd.....	35
6.1 Hvilke rettslige sanksjonsmuligheter har aksjonæren til rådighet dersom selskapet ikke gjennomfører innløsningen?.....	35
6.2 Bør det <i>de lege ferenda</i> innføres en regel i asl. § 4-24 som gir adgang til å kreve oppløsning?.....	38
7. Er terskelen for å kunne kreve uttreden for høy?.....	43

8. Konklusjon.....	45
9. Kilder.....	46
9.1 Litteraturliste.....	46
9.1.1 Bøker.....	46
9.1.2 Artikler.....	46
9.2 Lovregister.....	47
9.3 Forarbeider.....	47
9.4 Rettspraksis.....	48
9.4.1 Høyesterettspraksis.....	48
9.4.2 Underrettspraksis.....	48

1 Innledning

1.1 Tema og problemstilling

I aksjeselskaper kan det enkelt oppstå motsetningsforhold mellom aksjeeierne. Særlig gjelder dette i selskaper med få aksjeeiere der eierne tar aktivt del i den daglige driften av selskapet. Aksjonærkonflikter kan knytte seg til alt fra bl.a. utbyttepolitikk til forretningsstrategi, eller styresammensetningen i selskapet.

Dersom konflikten mellom aksjeeierne blir alvorlig kan den influere på det personlige forholdet mellom aksjeeierne, og i ytterste konsekvens være til skade for selskapsdriften. I slike tilfeller ser en minoritetsaksjonær uten særlig innflytelse i selskapet ofte ikke annen løsning på konflikten enn ved å tre ut av selskapsforholdet. Aksjeloven¹ inneholder imidlertid ingen «oppsigelsesregel» slik selskapsloven² § 2-32 første ledd oppstiller for deltakere i ansvarlige selskaper. Aksjonærer i aksjeselskaper har ingen lovfestet adgang til å si opp sitt eierskap i aksjeselskapet. Den ordinære måten for en aksjonær å tre ut av et aksjeselskap på, er ved å selge aksjene sine.³ I noen tilfeller er imidlertid ikke dette en reell mulighet. Dette kan blant annet skyldes at det er vanskelig å finne potensielle kjøpere til aksjene, eller fordi den prisen som kan oppnås ved salg er betydelig lavere enn aksjenes andel av de underliggende verdier i selskapet.⁴

Ved aksjeloven av 1997 ble det på denne bakgrunn innført en bestemmelse i aksjeloven § 4-24 som åpner for at aksjonærer på nærmere vilkår kan kreve aksjene sine innløst av selskapet. Bestemmelsen oppstiller tre alternative situasjoner som kan gi grunnlag for å kreve aksjene innløst.

Temaet for oppgaven er innløsningsgrunnlaget i asl. § 4-24 (1) nr. 3, som åpner for innløsning på nærmere vilkår dersom «det har oppstått et alvorlig og varig motsetningsforhold mellom aksjeeieren og andre aksjeeiere i selskapet vedrørende driften av selskapet».

Formålet med innføringen av bestemmelsen i asl. § 4-24 var å styrke minoritetsvernet i aksjeselskaper, ved å gi aksjeeiere en adgang til å tre ut av selskapet i tilfeller der det foreligger

---

¹ Lov 13 juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven), heretter asl.

² Lov 21 juni 1985 nr. 83 om ansvarlige selskaper og kommandittselskaper (selskapsloven).

³ Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) Om lov om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven), s. 108.

⁴ Magnus Aarbakke mfl., *Aksjeloven og allmennaksjeloven: Lovkommentar*, 4. utgave, Oslo 2017 s. 306.

fastlåste konflikter i selskapet og salg av aksjene ikke er en reell mulighet for å tre ut av selskapet.⁵

Hovedproblemstillingen i oppgaven er hvorvidt uttredelsesretten i asl. § 4-24 etablerer et effektivt minoritetsvern i tilfeller der det har oppstått alvorlige og varige motsetningsforhold mellom aksjonærene i aksjeselskaper. For å besvare dette spørsmålet skal flere underproblemstillinger drøftes. En oversikt over disse fremgår i kapittel 1.4.

1.2 Definisjoner og begrepsbruk

Aksjeloven § 4-24 første ledd og bestemmelsens overskrift taler om aksjeeiers «rett til å tre ut av selskapet». Dersom vilkårene i asl. § 4-24 er oppfylt, skjer dette ved at aksjene innløses. I denne oppgaven omtales asl. § 4-24 som en bestemmelse om rett til uttreden, men begrepene «innløsning» og «uttreden» vil i noen grad bli brukt om hverandre. Begrepet «innløsning» henspiller på at det er aksjene som innløses, med den følge at aksjonæren trer ut av selskapet.

Med begrepet «aksjeeier» menes eier av en eller flere aksjer i et aksjeselskap eller allmennaksjeselskap.⁶ I et aksjeselskap er en aksje en eierandel i selskapet.⁷ Aksjeloven bruker begrepet «aksjeeier» om eier av en aksje. I denne oppgaven blir begrepene «aksjeeier» og «aksjonær» benyttet om hverandre.

Som nevnt i kapittel 1.1 er bestemmelsens formål å styrke minoritetsvernet i aksjeselskaper. Begrepet «minoritetsvern» er ikke definert i aksjeloven, men betegnelsen sikter vanligvis til bestemmelser i aksjelovgivningen som gir den enkelte aksjonær eller aksjonærgruppering som representerer mindre enn 50 prosent av stemmene i selskapet, rettigheter i selskapsforholdet.⁸ Aksjeloven § 4-24 er én av flere bestemmelser i aksjeloven som tar sikte på å etablere minoritetsvern. I relasjon til minoritetsvernet står begrepene majoritetsaksjonær og minoritetsaksjonær sentralt. Begrepet «majoritetsaksjonær» relaterer seg til stemmegivningen på generalforsamlingen.⁹ Den aksjonær eller aksjonærgruppering som representerer mer enn 50 prosent av stemmene på generalforsamlingen, er majoritetsaksjonær.¹⁰ Siden aksjelovens

---

⁵ Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 108.

⁶ Geir Woxholth, *Selskapsrett*, 6. utgave, Oslo 2018 s. 57.

⁷ Tore Bråthen, *Selskapsrett*, 5. utgave, Oslo 2017 s. 93.

⁸ NOU 1992: 29 Lov om aksjeselskaper, s. 46.

⁹ Filip Truyen, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk: en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper*, Oslo 2005 s. 32.

¹⁰ Woxholth (2018) s. 74.

hovedregel er at hver aksje gir én stemme på generalforsamlingen, jf. § 5-3 (1) første punktum, vil aksjonærer som eier flertallet av aksjene også representere flertallet av stemmene på generalforsamlingen, såfremt vedtektene ikke etablerer stemmerettsbegrensninger jf. § 5-3 (1) andre og tredje punktum.

«Minoritetsaksjonær» er den eller de aksjonærer som representerer mindre enn 50 prosent av stemmene på generalforsamlingen. Dersom ingen aksjonær alene representerer mer enn 50 prosent av stemmene, er aksjonæren avhengig av tilslutning fra øvrige aksjonærer for å oppnå flertall på generalforsamlingen. Av denne grunn er aksjemajoriteten og aksjeminoriteten ikke statiske posisjoner.¹¹ I de situasjoner som denne oppgaven tar for seg – tilfeller der det har oppstått alvorlige og varige motsetningsforhold mellom aksjonærene – vil det imidlertid vanligvis ha etablert seg en permanent majoritets- og minoritetsposisjon i selskapet.

1.3 Avgrensninger

Aksjeloven inneholder bestemmelser om innløsning av aksjer etter krav fra aksjonærer knyttet til ulike situasjoner.¹² Oppgaven er avgrenset til kun å behandle bestemmelsen i asl. § 4-24, og de øvrige innløsningsbestemmelser vil derfor kun bli omtalt i den grad de er relevante for tolkningen av § 4-24.

Temaet avgrenses videre mot de alternative innløsningsgrunnlagene i aksjeloven § 4-24 første ledd nr. 1 og nr. 2. En analyse av regelen om uttreden som følge av myndighetsmisbruk i medhold av asl. § 4-24 første ledd nr. 1 forutsetter bl.a. en nærmere analyse av reglene om myndighetsmisbruk etter asl. § 5-21 og § 6-28. Oppgavens ordgrense gir ikke rom for slik analyse.

Oppgaven vil således kun behandle retten til uttreden i medhold av asl. § 4-24 første ledd nr. 3, som på nærmere vilkår åpner for uttreden i tilfeller der det har oppstått alvorlig og varig motsetningsforhold mellom aksjeeierne vedrørende driften av selskapet. Enkelte av vilkårene i § 4-24 som vil bli behandlet i oppgaven er imidlertid felles for alle innløsningsgrunnlagene.

---

¹¹ Truyen (2005) s. 33.

¹² Se asl. § 4-17 (1) nr. 4, § 4-18 (3), § 4-23, § 4-24 og § 4-26.

Ved siden av retten til innløsning etter asl. § 4-24 kan det også vedtektsfestes en innløsningsrett i selskapets vedtekter, jf. asl. § 12-7 første ledd. Vedtektsfestet innløsningsrett behandles ikke i oppgaven.

1.4 Fremstillingen videre

Oppgavens problemstilling er hvorvidt asl. § 4-24 (1) nr. 3 sikrer et effektivt minoritetsvern *de lege lata*. Under de underproblemstillinger der min konklusjon er at rettsstilstanden ikke sikrer et effektivt minoritetsvern, vil det imidlertid også foretas *de lege ferenda*-drøftelser. Der det foretas drøftelser de lege ferenda er dette presisert.

I kapittel 2 gis en presentasjon av formålet bak bestemmelsen i asl. § 4-24 første ledd nr. 3, samt hvilke selskapsrettslige hensyn bestemmelsen tar sikte på å avveie. Dette behandles innledningsvis siden formålsbetraktninger er en sentral lovtolkningsfaktor ved tolkningen av de materielle vilkårene.¹³

I kapittel 3 analyseres de materielle vilkårene for rett til uttreden, for å klarlegge i hvilke situasjoner bestemmelsen i § 4-24 (1) nr. 3 åpner for uttreden. Der drøftes blant annet spørsmålet om rekkevidden av ordlyden knyttet til begrepet «aksjeeier», hvilke krav som stilles til motsetningsforholdets karakter, samt hvorvidt asl. § 4-24 første ledd nr. 3 kan suppleres med alminnelige rettsgrunnsetninger.

Kapittel 4 behandler regelen i asl. § 4-24 annet ledd, som begrenser den rett til uttreden som en aksjonær måtte ha etter § 4-24 første ledd nr. 3.

I kapittel 5 behandles spørsmålet om hvordan innløsningssummen skal beregnes, jf. § 4-24 tredje ledd jf. § 4-17 femte ledd. Beregningen av vederlaget ved innløsning er sentralt for spørsmålet om hvorvidt uttredelsesretten i asl. § 4-24 (1) nr. 3 sikrer et effektivt minoritetsvern, da innløsningssummens størrelse har stor betydning for aksjonærers mulighet til å tre ut av selskapet på en måte som er rimelig i lys av de økonomiske verdier som er i selskapet.

I kapittel 6 drøftes spørsmålet om hvilke rettslige sanksjonsmuligheter som står til aksjonærens rådighet dersom aksjonæren har fått dom for uttreden etter asl. § 4-24 (1) nr. 3, men selskapet ikke frivillig gjennomfører innløsningen. Der behandles også spørsmålet om det *de lege ferenda*

---

¹³ Torstein Eckhoff, *Rettskildelære*, 5. utgave ved Jan E. Helgesen, Oslo 2001 s. 104-105.

bør innføres en regel i asl. § 4-24 som tilsvarer aksjeloven § 16-19 annet ledd tredje punktum, som åpner for at selskapet kan begjæres oppløst dersom innløsning ikke gjennomføres innen den frist som er fastsatt i dommen.

I kapittel 7 drøftes spørsmålet om terskelen for å kunne kreve uttreden etter bestemmelsen er så høy at bestemmelsen ikke bidrar til å sikre et effektivt minoritetsvern.

I kapittel 8 gis en konklusjon på den overordnede problemstillingen i oppgaven.

2 Aksjeloven § 4-24 første ledd nr. 3: Formål og hensyn

2.1 Bestemmelsens formål

Aksjeloven § 4-24 var ny ved aksjeloven av 1997, og har ikke en direkte parallell i den tidligere aksjeloven av 1976.¹⁴ Bestemmelsen regulerer imidlertid til en viss grad de samme type situasjoner som bestemmelsen i § 13-3 i aksjeloven av 1976 regulerte.¹⁵ I medhold av § 13-3 i aksjeloven av 1976 kunne en aksjeeier kreve selskapet oppløst dersom en annen aksjonær ved medvirkning til beslutning i strid med § 9-16 (tilsvarende § 5-21 i gjeldende aksjelov) eller på annen måte, hadde misbrukt sin innflytelse i selskapet, såfremt særlig tungtveiende grunner talte for oppløsning som følge av misbruket. Etter annet ledd i § 13-3 kunne selskapet nedlegge påstand om at dommen i stedet for oppløsning skulle gå ut på innløsning av aksjeeierens aksjer. Bestemmelsen er hovedsakelig videreført i § 16-19 i någjeldende aksjelov.¹⁶ Hvorvidt bestemmelsen i § 13-3 (2) også ga aksjeeiere rett til å kreve innløsning direkte, eller om dette kun var en rett for selskapet dersom aksjonæren krevde oppløsning, var omdiskutert.¹⁷ I Rt. 1999 s. 330 (Nordenfjeldske Creditreform) på s. 336 har imidlertid Høyesterett slått fast at bestemmelsen også åpnet for direkte innløsningskrav fra aksjeeiere.

De situasjoner som omfattes av asl. § 4-24 første ledd nr. 3 var ikke omfattet av § 13-3 i aksjeloven av 1976, men i forarbeidene var det forutsatt at bestemmelsen ble supplert av alminnelige rettsgrunnsetninger som kunne gi grunnlag for oppløsning eller innløsning også i slike tilfeller.¹⁸ Dette ble også lagt til grunn i juridisk litteratur.¹⁹

Formålet med innføringen av bestemmelsen i asl. § 4-24 var å styrke minoritetsvernet i aksjeselskaper.²⁰ Den klare hovedregelen er at den som ønsker å tre ut av et aksjeselskap må gjøre dette ved å avhende aksjene, jf. asl. § 4-15.²¹ I et aksjeselskap der det har oppstått et alvorlig motsetningsforhold mellom aksjonærene, vil imidlertid ikke salg av aksjene alltid fremstå som en reell mulighet.²² Dette kan blant annet skyldes at det ikke finnes potensielle

---

¹⁴ Lov 4 juni 1976 nr. 59 om aksjeselskaper.

¹⁵ Aarbakke mfl. (2017) s. 306.

¹⁶ Aarbakke mfl. (2017) s. 306.

¹⁷ NOU 1992: 29 s. 181.

¹⁸ Ot.prp. nr. 19 (1974-1975) Om lov om aksjeselskaper, s. 195.

¹⁹ Aarbakke mfl. (2017) s. 307-308.

²⁰ NOU 1996: 3 Ny aksjelovgivning, s. 73-74.

²¹ Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 108.

²² Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 108.

kjøpere til aksjene. Aksjer i et aksjeselskap er normalt ikke gjenstand for ordinær markedsmessig omsetning, da aksjeselskapers aksjer ikke kan børsnoteres.²³ Dessuten vil det vanligvis være meget vanskelig å finne kjøpere til en minoritetsaksjepost i et aksjeselskap der det verserer aksjonærkonflikter. Dertil kommer at omsetningsbegrensninger i selskapets vedtekter kan begrense mulighetene for å avhende aksjene, jf. § 4-15 (1). Av disse grunner vil det sjelden være andre potensielle kjøpere til aksjene enn de øvrige aksjonærene i det aktuelle selskapet. Ved et salg til de øvrige aksjonærene vil det sjelden være mulig å oppnå en pris som reflekterer aksjenes underliggende verdi i selskapet.²⁴ I slike tilfeller hvor salg av aksjene ikke er et reelt alternativ, tar asl. § 4-24 (1) nr. 3 sikte på å være en sikkerhetsventil som skal gi aksjonæren mulighet for å tre ut av selskapsforholdet.²⁵

2.2 Selskapsrettslige hensyn som bestemmelsen bygger på

Aksjeloven § 4-24 søker å balansere flere grunnleggende selskapsrettslige hensyn, deriblant hensynet til vern av minoritetsaksjonærer. Minoritetsaksjonærer har, grunnet det aksjerettslige flertallsprinsippet, som regel liten innflytelse i selskapet. Flertallsprinsippet kommer til uttrykk i asl. § 5-17 første ledd, og innebærer at generalforsamlingens beslutninger treffes ved flertallsvedtak.²⁶ Beslutningene må således ha tilslutning fra mer enn 50 prosent av de avgitte stemmene.²⁷ For enkelte beslutninger på generalforsamlingen oppstilles det imidlertid skjerpede flertallskrav, jf. §§ 5-18 og 5-19. Beslutning om vedtektsendring krever tilslutning både fra to tredeler av de avgitte stemmer og av den representerte aksjekapital, jf. § 5-18 (1). Slike beslutninger kan altså blokkeres av en minoritetsaksjonær som representerer mer enn én tredel av de avgitte stemmer eller den representerte aksjekapital. Minoritetsaksjonæren har i slike tilfeller såkalt «negativt flertall».²⁸ Negativt flertall gir derimot ikke minoritetsaksjonærer myndighet til å treffe positive beslutninger på generalforsamlingen.

Fordi generalforsamlingen også velger selskapets styre, jf. § 6-3 (1), vil aksjemajoriteten i stor grad kontrollere forvaltningen av selskapet, jf. § 6-12. I et selskap med to aksjonærer eller to aksjeeiergrupperinger som utgjør henholdsvis majoritet og minoritet, vil det ofte kunne oppstå

---

²³ Woxholth (2018) s. 420.

²⁴ NOU 1996: 3 s. 75.

²⁵ Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 108.

²⁶ Mads Henry Andenæs, *Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper*, 3. utgave ved Ole Andenæs, Stig Berge og Margrethe Buskerud Christoffersen, Oslo 2016 s. 296.

²⁷ Woxholth (2018) s. 210.

²⁸ Woxholth (2018) s. 210.

konflikter som følge av at minoriteten er uenig i majoritetens forvaltning av selskapet, samtidig som minoriteten ikke får gjennomslag for sine forslag på generalforsamlingen. Tvungen innløsning etter asl. § 4-24 (1) nr. 3 tar sikte på å motvirke situasjoner der minoritetsaksjonærer blir innelåst i selskapet som følge av hovedregelen om at salg av aksjene er den ordinære måten for å realisere verdien av aksjeposten.

En regel som gir én eller enkelte aksjeeiere rett til å kreve aksjene innløst av selskapet kan imidlertid komme i konflikt med enkelte andre selskapsrettslige hensyn, som bestemmelsen søker å avveie. Uttredelsesretten kan bl.a. komme i konflikt med likhetsprinsippet.²⁹ Likhetsprinsippet er et grunnleggende selskapsrettslig prinsipp som kommer til uttrykk i asl. § 4-1 første ledd. Prinsippet innebærer at alle aksjer skal ha lik rett i selskapet med mindre noe annet er bestemt i vedtektene eller i loven.³⁰

Én side av likhetsprinsippet er at alle aksjeeiere har forholdsmessig lik rett til selskapets kapital, og nærmere bestemt at ingen aksjeeier skal gis forrang til utdelinger fra selskapet fremfor andre, såfremt dette ikke er bestemt i vedtektene.³¹ Ved uttreden i medhold av asl. § 4-24 vil imidlertid dette være tilfellet. Den aksjonæren som får sine aksjer innløst av selskapet, vil gjennom innløsningssummen få utbetalt sin andel av selskapskapitalen.

I forlengelsen av dette gjør også hensynet til vern av selskapskapitalen seg gjeldende ved en bestemmelse som åpner for at aksjonærer kan kreve aksjene innløst av selskapet.³² Innløsning av aksjene innebærer at selskapet enten må slette aksjene etter reglene om kapitalnedsettelse, eller at selskapet, dersom innløsningsvederlaget ligger innenfor utbytterammen i asl. § 8-1, overtar aksjene etter reglene om erverv av egne aksjer, jf. § 4-24 fjerde ledd. Uavhengig av gjennomføringsmåten vil innløsningen medføre en reduksjon av selskapskapitalen. Sletting av aksjene etter reglene om kapitalnedsettelse vil nettopp innebære at aksjekapitalen reduseres. Dersom selskapet velger å erverve aksjene vil midler som er fri egenkapital for selskapet bli utbetalt til aksjonæren. Et innløsningskrav vil dermed kunne medføre en økonomisk belastning for selskapet. Dette kan igjen ramme de resterende aksjonærene i selskapet og selskapskreditorene.³³ Kreditorhensynet er viktig, da kreditorene som følge av ansvarsbegrensningen i asl. § 1-2 ikke har annet enn selskapskapitalen å kreve

---

²⁹ Woxholth (2018) s. 76-77.

³⁰ Woxholth (2018) s. 77-78.

³¹ NOU 1996: 3 s. 76.

³² NOU 1996: 3 s. 76.

³³ NOU 1996: 3 s. 76.

dekning av for sine krav. Hensynet til vern av selskapskapitalen er søkt ivaretatt ved blant annet begrensningen i § 4-24 annet ledd.³⁴

Samtidig kan motsetningsforhold i aksjeselskap føre til «deadlock»-situasjoner som gjør selskapet handlingslammet.³⁵ I den grad asl. § 4-24 (1) nr. 3 åpner for uttreden i slike tilfeller, bidrar bestemmelsen til å sikre fortsatt drift i selskapet. Uttredelsesretten sikrer på denne måten vern av selskapsinteressen i vid forstand. Selskapsinteressen i vid forstand omfatter bl.a. hensynet til ansatte, kreditorer og andre medkontrahenter.³⁶

På bakgrunn av de ovennevnte mothensyn må adgangen til å kreve uttreden holdes innenfor snevre rammer, og bestemmelsen er en sikkerhetsventil for tilfeller der det foreligger dyptgripende motsetningsforhold med ødeleggende maktkamper i selskapet.³⁷

Disse mothensynene er også bakgrunnen for at det ikke finnes en tilsvarende regel om tvungen innløsning i allmennaksjeloven.³⁸ Aksjer i et allmennaksjeselskap er beregnet på alminnelig omsetning, og er normalt børssnotert.³⁹ Aksjonærer i allmennaksjeselskap har dermed normalt god mulighet for uttreden fra selskapet gjennom salg av aksjene. Det er derfor lite behov for en uttredelsesrett tilsvarende aksjeloven § 4-24 (1) nr. 3.⁴⁰

---

³⁴ NOU 1996: 3 s. 76.

³⁵ Se kapittel 3.2 for nærmere om «deadlock»-situasjoner.

³⁶ Filip Truyen, «Myndighetsmisbruk i aksje- og allmennaksjeselskaper», *Jussens Venner*, 2004 s. 305-328 (s. 311).

³⁷ Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 108.

³⁸ Lov 13 juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven).

³⁹ NOU 1996: 3 s. 27.

⁴⁰ NOU 1996: 3 s. 73.

3 Vilkår for rett til uttreden etter asl. § 4-24 første ledd

3.1 Kan majoritetsaksjonærer kreve uttreden i medhold av asl. § 4-24 (1) nr. 3?

En første problemstilling er om majoritetsaksjonærer kan kreve uttreden i medhold av asl. § 4-24 (1) nr. 3.

Ordlyden i asl. § 4-24 (1) nr. 3 knytter uttredelsesretten til den enkelte «aksjeeier». Ordlyden oppstiller således ingen begrensning om at det kun er minoritetsaksjonærer som kan kreve uttreden etter bestemmelsen. Lovens ordlyd åpner dermed for at også majoritetsaksjonærer kan kreve uttreden.

Forarbeidene forutsetter imidlertid at det er minoritetsaksjonærer som kan kreve uttreden etter bestemmelsen, da bestemmelsen ble innført nettopp for å styrke minoritetsvernet i aksjeselskaper. Drøftelsen av behovet for å innføre uttredelsesretten i asl. § 4-24 (1) nr. 3 bærer også preg av at det var en uttredelsesrett for minoritetsaksjonærer som lovgiver hadde i tankene da bestemmelsen ble innført.⁴¹ Forutsetningene i forarbeidene taler dermed for at ordlyden må tolkes innskrenkende, slik at majoritetsaksjonærer ikke har rett til å kreve uttreden etter bestemmelsen.

I Høyesteretts kjennelse i Rt. 2000 s. 1792 (Montel) stod tolkningen av «aksjeeier»-begrepet sentralt, i relasjon til granskingsbestemmelsen i asl. § 5-25 (2). Spørsmålet var om en aksjonær, som hadde fått sine aksjer slettet, kunne kreve gransking etter asl. § 5-25. Flertallet i Høyesterett tolket ordlyden «aksjeeier» utvidende, og la stor vekt på hensynet til å sikre et effektivt minoritetsvern.⁴² Formålet med granskingsreglene er nettopp å sikre minoritetsvern.⁴³ Avgjørelsen har noe svekket rettskildevekt som følge av skarp dissens (3-2). Mindretallet tolket «aksjeeier»-begrepet strengt etter ordlyden.⁴⁴ Etter mitt skjønn må imidlertid kjennelsen tas til inntekt for at formålet bak lovbestemmelsen som benytter ordlyden «aksjeeier», må være en

---

⁴¹ Jf. særlig NOU 1996: 3 s. 74.

⁴² Rt. 2000 s. 1792 (s. 1799).

⁴³ Andenæs (2016) s. 134.

⁴⁴ Rt. 2000 s. 1792 (s. 1797 og 1798).

tungtveiende tolkningsfaktor. Dette må gjelde både ved en eventuell innskrenkende eller utvidende tolkning av ordlyden.⁴⁵

Formålet med § 4-24 (1) nr. 3 er å oppstille en sikkerhetsventil for tilfeller der fortsatt eierskap i selskapet ikke kan forventes som følge av motsetningsforholdet, og uttreden ved salg ikke fremstår som mulig. Behovet for en uttreddelsesrett for majoritetsaksjonærer må dermed stå sentralt i tolkningen.

Til tross for at aksjer i aksjeselskap ikke er gjenstand for ordinær markedsmessig omsetning, vil en aksjepost med kontrollerende innflytelse i selskapet normalt være lettere omsettelig enn en minoritetsaksjepost. Majoritetsaksjonærer har derfor vanligvis større adgang til uttreden gjennom salg. Dertil kommer at motsetningsforhold mellom aksjonærer ofte er et resultat av minoritetens misnøye med aksjemajoritetens forvaltning av selskapet. Majoritetsaksjonæren vil imidlertid kunne forvalte selskapet i kraft av sitt flertall, uavhengig av minoritetens misnøye. Majoritetsaksjonæren vil derfor sjelden ha behov for uttreden fra selskapet som følge av motsetningsforhold med øvrige aksjonærer.

I LA-2014-68663 fikk en aksjonær som eide 50 prosent av aksjene i selskapet medhold i krav om uttreden etter asl. § 4-24. Lagmannsretten fant at samtlige innløsningsgrunnlag i § 4-24 (1) nr. 1-3 var oppfylt. Selskapsaksjonærene var to ektefeller som eide 50 prosent hver av aksjene. Det var dermed ikke tale om rett til uttreden for en majoritetsaksjonær. En aksjonær som eier 50 prosent av aksjene er imidlertid ikke en minoritetsaksjonær, og dommen kan dermed tas til inntekt for at retten til uttreden ikke kun er forbeholdt minoritetsaksjonærer og dermed også må gjelde for majoritetsaksjonærer. Dommen må imidlertid ses på bakgrunn av at det i selskaper med to likeverdige aksjonærer er stor fare for «deadlock»-situasjoner. I slike situasjoner kan det være meget stort behov for en uttreddelsesrett etter § 4-24 (1) nr. 3 selv om aksjonæren ikke eier en minoritetsaksjepost. Aksjonærer som eier en aksjepost på 50 prosent kan kreve uttreden etter bestemmelsen, men de samme hensyn gjør seg ikke gjeldende for majoritetsaksjonærer.

Majoritetsaksjonærer har etter aksjeloven også øvrige handlingsalternativer dersom motsetningsforholdet mellom aksjonærene oppfattes som uholdbart. Majoritetsaksjonærer kan, såfremt flertallskravet i § 5-18 er oppfylt, beslutte selskapet oppløst, jf. § 16-1 (1).

---

⁴⁵ Bjarte Eide, *Forkjøps- og tilbudsrett til aksjer: En oversikt over problemstillinger. Vedtektsregulering*, Oslo 2009 s. 70.

Majoritetsaksjonærer som kontrollerer styresammensetningen i selskapet kan også kreve minoritetsaksjonæren tvangsutløst etter asl. § 4-25 (1) nr. 2.

Bestemmelsens formål taler dermed med stor tyngde for at asl. § 4-24 (1) nr. 3 ikke kan påberopes av majoritetsaksjonærer.

I juridisk litteratur er det antatt at asl. § 4-24 (1) nr. 3 ikke kan påberopes av majoritetsaksjonærer.⁴⁶

Konklusjonen er at ordlyden «aksjeeier» må tolkes innskrenkende, slik at majoritetsaksjonærer ikke kan kreve uttreden etter asl. § 4-24 (1) nr. 3.

3.2 «Tungtveiende grunner» som vilkår for aksjeeiers uttreden

Aksjeloven § 4-24 første ledd oppstiller som et felles grunnvilkår for innløsning at det foreligger «tungtveiende grunner» som taler for at aksjeeieren gis rett til uttreden fra selskapet. Ordlyden «som følge av at» viser at de tungtveiende grunner må knytte seg til en av de situasjonene som nevnes i første ledd nr. 1 til nr. 3. Ordlyden «tungtveiende grunner» tilsier at det oppstilles en høy terskel for at innløsningskravet kan gis medhold. Dette støttes også av uttredelsesrettens formål, som en snever sikkerhetsventil for tilfeller der fastlåste konfliktsituasjoner mellom aksjonærene ikke kan løses gjennom hovedregelen om salg av aksjene.

Til tross for at vilkåret «tungtveiende grunner» oppstiller en høy terskel, er terskelen lavere enn for oppløsning etter asl. § 16-19 og etter den ulovfestede oppløsningsregelen som supplerer § 16-19.⁴⁷ For oppløsning etter disse rettsgrunnlag kreves «særlig tungtveiende grunner».⁴⁸ Uttreden etter § 4-24 er et alternativ til å kreve selskapet oppløst, og den lavere terskelen må sees i lys av at konsekvensene ved oppløsning gjennomgående vil være mer inngripende enn ved innløsning.

Ordlyden «tungtveiende grunner» er meget skjønnsmessig og vidt formulert. Vilkåret legger opp til en konkret vurdering av det enkelte tilfellet, der de hensyn som taler for uttreden må være sterkere enn de hensyn som taler imot.⁴⁹ Ordlyden gir ikke nærmere anvisning på

---

⁴⁶ Karl-Anders Grønland, *Selskapers erverv av egne aksjer*, Bergen 1998 s. 107.

⁴⁷ HR-2016-1439-A (Bergshav Holding) avsnitt 127

⁴⁸ Vedrørende terskelvilkåret for oppløsning etter den ulovfestede oppløsningsregelen, se HR-2016-1439-A (Bergshav Holding) avsnitt 121.

⁴⁹ TOSLO-2010-77775.

vurderingsmomenter, men ut fra forarbeidene og rettspraksis kan det utledes enkelte momenter som står særlig sentralt.⁵⁰

Hvorvidt aksjonæren som krever uttreden har mulighet til å selge aksjeposten for et vederlag som gjenspeiler de underliggende verdier i selskapet, står svært sentralt i «tungtveiende grunner»-vurderingen. Det er nettopp i tilfeller der salg ikke er aktuelt, at bestemmelsen tar sikte på å gi aksjonæren en uttredelsesrett. I HR-2016-1439-A (Bergshav Holding) vektla Høyesterett, i vurderingen av om det forelå tungtveiende grunner som talte for uttreden etter asl. § 4-24 (1) nr. 1, at minoritetsaksjonæren «ikke har en reell mulighet til å tre ut av selskapet ved å selge aksjene for et vederlag som på en rimelig måte reflekterer aksjenes andel av de underliggende verdier».⁵¹

Hovedregelen om at salg av aksjene er den ordinære måten for å tre ut av aksjeselskap, kan tilsi at det må oppstilles et ubetinget krav om at aksjonæren først må ha forsøkt å selge aksjene. Det kan imidlertid virke meget formalistisk dersom man skal kreve at aksjene er forsøkt solgt i ethvert tilfelle. I situasjoner der uttreden etter asl. § 4-24 første ledd nr. 3 er aktuelt, vil det som regel ikke finnes aktuelle kjøpere til aksjeposten. Normalt vil det derfor ikke være hensiktsmessig at man forsøker å selge aksjene før man fremmer krav om uttreden. Det kan derfor ikke oppstilles et krav om at aksjonæren har forsøkt å selge aksjene i forkant.⁵² Dersom det ikke er gjort forsøk på å selge aksjene må det imidlertid kreves sterke holdepunkter for at et eventuelt salgsforsøk uansett ville ha vært forgjeves. Dette er også lagt til grunn i underrettspraksis. I RG-2004-1346 (Oslo tingrett), som gjaldt krav om uttreden etter asl. § 4-24 (1) nr. 3, var det ikke opplyst for retten om aksjene var forsøkt solgt. Tingretten uttalte at «Retten ser det imidlertid som lite trolig at forsøk på en slik løsning ville ført frem i et tilfelle som det nærværende» (min understrekning).⁵³

Hensynet til selskapets drift kan også tilsi at det foreligger «tungtveiende grunner» som taler for at aksjonæren gis rett til å tre ut av selskapet. Særlig gjelder dette ved «deadlock»-situasjoner.⁵⁴ En deadlock-situasjon kan oppstå dersom det foreligger et motsetningsforhold

---

⁵⁰ På grunn av lite rettspraksis vedrørende bestemmelsen i asl. § 4-24 (1) nr. 3 vil det videre bli henvist til en del underrettspraksis. Dommene benyttes som eksempler på rettsoppfatninger. Underrettspraksis har liten vekt som selvstendig rettskildefaktor, se Eckhoff (2001) s. 161-162.

⁵¹ HR-2016-1439-A (avsnitt 133).

⁵² Slik også Aarbakke mfl. (2017) s. 306.

⁵³ Se også LA-2014-68663 der lagmannsretten uttaler at det fremstod «helt usannsynlig» at forsøk på salg av aksjene ville ført frem.

⁵⁴ Se RG-2007-1153 (Oslo tingrett).

mellom to aksjonærgrupperinger som hver representerer 50 prosent av stemmene på generalforsamlingen.⁵⁵ I slike tilfeller vil ingen av aksjonærgrupperingene oppnå flertall i voteringene, jf. § 5-17 (1). Stemmelikheten avgjøres ved at møtelederen har det avgjørende ord i voteringen, jf. asl. § 5-17 (1) annet punktum. Normalt vil det heller ikke være flertall for valg av møteleder, slik at valg av møteleder avgjøres ved loddtrekning, jf. § 5-17 (2) første og tredje punktum. Deadlock-situasjoner kan medføre at selskapet blir skadelidende som følge av motsetningsforholdet, da viktige selskapsbeslutninger i praksis avgjøres av den aksjonær som vinner loddtrekningen ved valg av møteleder.⁵⁶

I den helhetsvurdering som ordlyden «tungtveiende grunner» gir anvisning på, må også aksjonærenes handlemåte være et sentralt moment. Dersom konflikten som verserer mellom aksjonærene kan henføres til klanderverdig opptreden fra majoritetsaksjonæren, kan dette tale for at det foreligger tungtveiende grunner for å innløse minoritetsaksjonærens aksjer. I vurderingen må imidlertid også opptreden fra aksjeminoritetens side hensyntas. Innløsningsgrunnlagene i § 4-24 (1) nr. 1 og nr. 2 tar sikte på misligholdssituasjoner og plasserer således skylden hos selskapsorganene eller aksjonærene som har misbrukt sin innflytelse, mens alternativet i § 4-24 (1) nr. 3 ikke forutsetter forutgående mislighold.⁵⁷ Det er således ikke slik at et motsetningsforhold i henhold til alternativet i nr. 3 nødvendigvis skyldes aksjemajoritetens opptreden. Motsetningsforholdet kan like gjerne ha utspring i minoritetens handlemåte. Hensynet til å motvirke misbruk av bestemmelsen står derfor sentralt, og i «tungtveiende grunner»-vurderingen må man hensynta risikoen for at minoritetsaksjonærer søker å fremprovosere et motsetningsforhold mellom aksjonærene for deretter å kreve aksjene innløst av selskapet.⁵⁸ Man kan se det slik at en konflikt som er startet av minoritetsaksjonæren på usaklig grunnlag ikke bør «premieres» med innløsning. Et tilsvarende synspunkt er lagt til grunn av Høyesterett i Rt. 2000 s. 931 (Inco) på s. 940, i relasjon til vilkåret om «særlig tungtveiende grunner» for oppløsning på grunnlag av alminnelige rettsgrunnsetninger. Førstvoterende legger til grunn at «Den som selv har fremkalt en umulig samarbeidssituasjon, vil ikke stå sterkt ved et senere krav om oppløsning av selskapet under henvisning til denne

---

⁵⁵ Knut Høivik, «Samarbeidsproblemer som grunnlag for en aksjeeiers krav om oppløsning av selskapet», *Lov og Rett*, 2006 s. 131-155 (s. 146).

⁵⁶ Rt. 2000 s. 931 (Inco) illustrerer hvordan et selskap kan bli handlingslammet i deadlock-situasjoner. Selskapet ble oppløst i medhold av alminnelige rettsgrunnsetninger.

⁵⁷ NOU 1996: 3 s. 125.

⁵⁸ I NOU 1996: 3 s. 76 presiserer Aksjelovutvalget at faren for misbruk av bestemmelsen er hensyntatt ved utformingen av vilkårene.

situasjon». Dette må også legges til grunn ved «tungtveiende grunner»-vurderingen etter asl. § 4-24 første ledd.⁵⁹

3.3 «Det har oppstått et alvorlig og varig motsetningsforhold mellom aksjeeieren og andre aksjeeiere i selskapet vedrørende driften av selskapet»

3.3.1 Motsetningsforholdet må være «alvorlig og varig»

Ett av de alternative innløsningsgrunnlag er etter § 4-24 (1) nr. 3 at det har oppstått et «alvorlig og varig motsetningsforhold mellom aksjeeieren og andre aksjeeiere i selskapet vedrørende driften av selskapet». Vilkåret om at motsetningsforholdet må være «alvorlig» og «varig» må tolkes i lys av bestemmelsens formål. Det er særlig i tilfeller der det foreligger dyptgripende motsetninger med ødeleggende maktkamper i selskapet at aksjonæren ikke har annen mulighet for å tre ut av selskapet enn gjennom regelen i asl. § 4-24 (1) nr. 3.⁶⁰ Dette innebærer at det må stilles strenge krav til motsetningsforholdets karakter for at det skal kunne gi grunnlag for uttreden etter bestemmelsen. Det skal ikke være kurant å kreve aksjene innløst av selskapet, og konflikten må derfor være av en slik karakter at det ville være urimelig å forvente at aksjonæren skal fortsette sitt eierskap i selskapet.⁶¹ Dette kan for eksempel være tilfellet dersom det har oppstått et motsetningsforhold mellom aksjonærene som er så dyptgripende at det umuliggjør videre samarbeid om selskapsdriften.⁶²

Forarbeidene presiserer at vilkåret om et «varig» motsetningsforhold innebærer at motsetningsforholdet ikke bare kan knytte seg til enkelthendelser eller kun ha vart i en kort tid.⁶³ Videre bemerkes at motsetningsforholdet må være så vedvarende at det er liten grunn til å tro at det kan løses på annen måte enn ved at aksjonæren trer ut av selskapet.⁶⁴ Vilkåret legger således ikke opp til at motsetningsforholdet må ha vart utover en viss minstetid for at det skal

---

⁵⁹ Se RG-2004-1346 (Oslo tingrett) der tingretten mente at saksøkte måtte bære en vesentlig del av ansvaret for motsetningsforholdet mellom aksjonærene. Minoritetsaksjonæren fikk medhold i innløsningskravet jf. § 4-24 (1) nr. 3.

⁶⁰ Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 108.

⁶¹ NOU 1996: 3 s. 125.

⁶² Se til illustrasjon RG-2004-1346 (Oslo tingrett).

⁶³ NOU 1996: 3 s. 125.

⁶⁴ NOU 1996: 3 s. 125.

anses som «varig», men det sentrale må være hvorvidt motsetningsforholdet mellom aksjonærene kan avhjelpes på annet vis.⁶⁵

Det må dermed kreves at motsetningsforholdet har pågått i så lang tid at man har hatt anledning til å forsøke å løse motsetningsforholdet. Dette henger sammen med uttreddelsesretten i asl. § 4-24 som en sikkerhetsventil. Dersom motsetningsforholdet kan avhjelpes ved andre tiltak er det ikke legislativt grunnlag for uttredden etter § 4-24 (1) nr. 3. Hvorvidt det foreligger et «varig» motsetningsforhold må derfor særlig bero på om det er utsikter til forsoning mellom aksjonærene. I underrettspraksis er det i relasjon til det tilsvarende vilkåret i asl. § 4-25 (1) nr. 2 lagt til grunn at kravet til varighet var oppfylt der motsetningsforholdet hadde pågått i underkant av ett år, jf. LB-2015-137573.⁶⁶ Retten bemerket at det var tale om en relativt kort tidsperiode, men hensyntatt at det var en helt fastlåst konflikt og at konflikten potensielt kunne være ødeleggende for den videre driften, kom retten til at motsetningsforholdet måtte anses som varig og alvorlig. Tilsvarende må det etter asl. § 4-24 (1) nr. 3 kunne karakteriseres som et «varig» motsetningsforhold dersom konflikten er så fastlåst at den ikke kan løses på annen måte, til tross for at motsetningsforholdet ikke har vart over lengre tid.

Dette har støtte i avgjørelsen inntatt i RG-2004-1346 (Oslo tingrett). Selskapet Bryn Kafé AS ble stiftet i april 2002 i forbindelse med at Vendcomatic AS kjøpte Bryn Kafé av Matspecialen AS. I det nystiftede selskapet Bryn Kafé AS fikk Matspecialen AS en aksjepost på 33,33 % mens Vendcomatic AS fikk en aksjepost på 66,66 %. Kort tid etter selskapsstiftelsen oppstod det uoverensstemmelser mellom hovedaksjonæren i Matspecialen AS og ledelsen i Vendcomatic AS vedrørende regnskapsførselen i Bryn Kafé AS. Motsetningsforholdet forverret seg i løpet av våren 2003, og i juli 2003 fremmet Matspecialen AS krav om innløsning av aksjene i Bryn Kafé AS, jf. asl. § 4-24 (1) nr. 3. Tingretten konkluderte med at vilkårene i § 4-24 (1) nr. 3 var oppfylt. Retten vektla bl.a. at motsetningsforholdet gjorde et videre samarbeid mellom aksjonærene tilnærmet umulig, og at motsetningsforholdet ikke lot seg reparere ved kommunikasjon mellom aksjonærene eller ved at regnskapsføreren, hvis feil var opphavet til motsetningsforholdet, fratrådte sin stilling. Til tross for at motsetningsforholdet

---

⁶⁵ Se imidlertid Tore Bråthen, «Innløsning og utelukkelse av aksjonær», *Nordisk Tidsskrift for Selskabsret*, 1999 nr. 4 s. 86-107 (s. 94) der han bemerker at den tidligere overgangsregelen i asl. § 21-2 nr. 13 ga en viss støtte for at motsetningsforhold som har vart kortere enn ett år normalt ikke kan være tilstrekkelig.

⁶⁶ Andenæs (2016) s. 250.

kun hadde pågått i en relativt kort tidsperiode, synes det å ha vært avgjørende for tingretten at motsetningsforholdet ikke lot seg avhjelpe på annen måte enn ved innløsning av aksjene.

I tråd med disse dommene må vilkårene kunne ses i sammenheng, slik at jo mer alvorlig motsetningsforholdet er, desto mindre krav stilles til motsetningsforholdets varighet. Et dyptgripende motsetningsforhold er normalt også en indikasjon på at motsetningsforholdet vil være langvarig.

Uttreden på grunnlag av et alvorlig og varig motsetningsforhold mellom aksjonærene forutsetter normalt at aksjeeierne tar aktivt del i driften av selskapet, slik at motsetningsforholdet innebærer en bristende forutsetning for selskapsforholdet.⁶⁷ At aksjeeierne tar aktivt del i driften kan f.eks. bestå i at aksjonærene er ansatt i selskapet og nedlegger personlig arbeidsinnsats, eller har styreverv i selskapet. I slike tilfeller vil man regelmessig måtte forholde seg til den eller de øvrige aksjonærer som motsetningsforholdet knytter seg til. Selskap med aksjonærer som aktivt tar del i driften vil derfor i stor grad være avhengig av velfungerende samarbeid mellom aksjeeierne, og dersom samarbeidet bryter sammen kan det få store konsekvenser for selskapsdriften. Hvorvidt aksjonærene i selskapet tar aktivt del i driften er et moment som i underrettspraksis er fremhevet som sentralt i vurderingen av om kravet til «tungtveiende grunner» er oppfylt.⁶⁸ Vurderingen av om det foreligger «tungtveiende grunner» henger tett sammen med vurderingen av om det foreligger et «alvorlig og varig motsetningsforhold» etter § 4-24 (1) nr. 3.⁶⁹

Innløsningsgrunnlaget i asl. § 4-24 (1) nr. 3 henger også nært sammen med de øvrige innløsningsgrunnlagene i nr. 1 og nr. 2. Eksempelvis kan motsetningsforholdet mellom aksjonærene ha sitt utspring i majoritetsaksjonærens myndighetsmisbruk, slik at også vilkåret i § 4-24 (1) nr. 1 er oppfylt. I det konkrete tilfellet kan derfor flere av innløsningsgrunnlagene i asl. § 4-24 (1) nr. 1-3 foreligge.⁷⁰

---

⁶⁷ NOU 1996: 3 s. 125.

⁶⁸ Se bl.a. TOSLO-2002-4169.

⁶⁹ Slik også Bråthen, NTS 1999: 4, s. 94-95.

⁷⁰ Se f.eks. TOSLO-2010-77775 og LA-2014-68663.

3.3.2 Motsetningsforhold «vedrørende driften av selskapet»

Etter asl. § 4-24 (1) nr. 3 kreves et motsetningsforhold «vedrørende driften av selskapet». Det er altså ikke slik at ethvert motsetningsforhold mellom aksjonærene kan gi grunnlag for uttreden. Problemstillingen videre er hva som nærmere ligger i dette vilkåret.

En naturlig språklig forståelse av ordlyden «vedrørende driften av selskapet» tilsier at motsetningsforholdet må være direkte knyttet til den virksomheten som selskapet driver. Dette kan f.eks. omfatte uenighet omkring beslutninger vedrørende selskapets forretningsstrategi.⁷¹ I for eksempel et investeringsselskap kan en driftsuenighet bl.a. dreie seg om hvilke prosjekter selskapet skal investere i, eller hvilken risiko selskapet skal ta i sine investeringer. Etter ordlyden faller dermed bl.a. rent personlig motsetningsforhold mellom aksjonærene utenfor anvendelsesområdet.

Forarbeidene gir ikke uttrykkelig anvisning på hvordan ordlyden skal fortolkes, men i relasjon til innløsningsgrunnlaget i § 4-24 (1) nr. 3 henvises det til dommen i Rt. 1952 s. 967 (A/S Salongmøbler).⁷² Dommen omhandlet et familieaksjeselskap der to brødre sammen med sine ektefeller eide 50 % hver av aksjene. Det oppstod etterhvert uenigheter mellom aksjonærene vedrørende forvaltningen av selskapet, herunder hvem av aksjonærene som skulle inneha disponentstillingen i selskapet. Uoverensstemmelsene utviklet seg til et sterkt personlig motsetningsforhold.⁷³ Høyesterett konkluderte, i likhet med herreds- og lagmannsretten, med at selskapet skulle oppløses på ulovfestet grunnlag fordi det sterke personlige motsetningsforholdet mellom brødrene umuliggjorde videre drift av selskapet.⁷⁴ To like store aksjeeiergrupperinger medførte en nærliggende fare for deadlock-situasjon i selskapet. Henvisningen til dommen i forarbeidene kan tale for at ordlyden «vedrørende driften av selskapet» må tolkes utvidende, slik at det ikke nødvendigvis kreves et motsetningsforhold som direkte angår selskapets drift, men at det kreves et motsetningsforhold som har alvorlig innvirkning på driften av selskapet.⁷⁵

Bestemmelsens formål kan tale for en utvidende tolkning av ordlyden, da innelåsningseffekten i selskapet for minoritetsaksjonæren kan være like stor ved dyptgripende personlige

---

⁷¹ Aarbakke mfl. (2017) s. 308.

⁷² NOU 1996: 3 s. 125.

⁷³ Rt. 1952 s. 967 (s. 977).

⁷⁴ Rt. 1952 s. 967 (s. 970).

⁷⁵ Se også Bråthen, NTS 1999: 4, s. 94.

motsetningsforhold, som ved motsetningsforhold knyttet direkte til driften av selskapet.⁷⁶ Behovet for uttreden vil dermed kunne være like stort som ved motsetningsforhold vedrørende driften.

En utvidende tolkning av ordlyden er også lagt til grunn i underrettspraksis. I RG-2004-1346 (Oslo tingrett) dreide konflikten mellom aksjonærene seg ikke direkte om driften av selskapet, men om mangelfull regnskapsføring i selskapet.⁷⁷ Tingretten mente at dette ikke kunne være avgjørende, og konkluderte med at også personlige motsetningsforhold mellom aksjonærer som umuliggjør videre samarbeid måtte omfattes av ordlyden i § 4-24 (1) nr. 3 i lys av forarbeidene. Dommen har klare paralleller til Rt. 1952 s. 967 da det i begge tilfeller var oppstått personlige motsetningsforhold som hadde ødeleggende innvirkning på selskapsdriften.

Avgjørelsen i TOSLO-2002-4169 gjaldt krav om uttreden etter asl. § 4-24 (1) nr. 3. Det verserte et langvarig motsetningsforhold mellom aksjonærene i et familieaksjeselskap, og motsetningsforholdet knyttet seg til driften av selskapet, bl.a. selskapets forretningsstrategi. Tingretten tolket ordlyden i § 4-24 (1) nr. 3 i lys av kravet om tungtveiende grunner, og fant at i tillegg til motsetningsforhold vedrørende driften måtte det også kreves at motsetningsforholdet er egnet til å påvirke selskapsdriften i negativ retning. Siden det ikke var aktive aksjeeiere i selskapet tok selskapet ikke skade av motsetningsforholdet. Minoritetsaksjonærene fikk dermed ikke medhold i sitt krav.

I de nevnte rettsavgjørelsene har domstolene ikke lagt avgjørende vekt på hvorvidt det er tale om personlige motsetningsforhold eller om det er konflikter direkte knyttet til driften av selskapene, men det avgjørende synes å ha vært hvorvidt selskapet tok skade av motsetningsforholdet mellom aksjonærene.

Uttalelsen i NOU 1996: 3 s. 125 om at bestemmelsen normalt forutsetter at aksjeeierne tar aktivt del i driften av selskapet, taler for en slik tolkning av ordlyden. I aksjeselskap med aktive eiere vil det ofte være en flytende grense mellom aksjonærkonflikter direkte knyttet til selskapsdriften og aksjonærkonflikter med bakgrunn i personlige forhold. Dersom det oppstår alvorlige motsetningsforhold vil det imidlertid ofte kunne få skadelig innvirkning på selskapsdriften. I slike situasjoner kan hensynet til selskapet som sådan tale for at aksjonæren

---

⁷⁶ Se kapittel 3.1 vedrørende Rt. 2000 s. 1792 (Montel), som taler for at formålsbetraktninger kan ha stor vekt i tolkningen. Dette gjelder til tross for at det i selskapsretten er tradisjon for en streng ordlydsfortolkning av bestemmelsene i aksjeselskapslovgivningen, se Truyen (2005) s. 95.

⁷⁷ Dommen er nærmere omtalt i kapittel 3.3.1.

gis rett til å tre ut av selskapet, selv om innløsning vil medføre en reduksjon av selskapskapitalen. Også uttalelsen i Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 108 om at bestemmelsen tar sikte på tilfeller med «dyptgripende motsetninger med ødeleggende maktkamper», kan tas til inntekt for at det er virkningen av motsetningsforholdet som er det sentrale, og ikke årsaken til motsetningsforholdet.

Et krav om årsakssammenheng mellom motsetningsforholdet og en negativ innvirkning på selskapsdriften er også lagt til grunn i TOSLO-2010-77775. Aksjonærene i selskapet var søsken og det hadde over tid utviklet seg et sterkt motsetningsforhold mellom søsknene. I begrunnelsen for at vilkåret i § 4-24 (1) nr. 3 var oppfylt, uttalte tingretten at «de alvorlige og varige motsetningsforholdene mellom søsknene ikke bare [er] av personlig art, men de har fått – og må forventes å få – konsekvenser knyttet til driften av Alcides AS».⁷⁸

Reelle hensyn taler også for en utvidende tolkning av ordlyden. Dersom det har oppstått et vedvarende motsetningsforhold mellom aksjonærene i selskapet, og selskapet tar skade av konflikten, er det av underordnet betydning for selskapet hvorvidt konflikten er begrunnet i det faktum at aksjonærene på grunn av personlige motsetningsforhold ikke klarer å samarbeide, eller om konflikten direkte knytter seg til driften av selskapet. Uavhengig av bakgrunnen for motsetningsforholdet, vil konflikten kunne skade selskapets drift og inntektsgrunnlag, og derigjennom svekke selskapskapitalen.

Ordlyden «vedrørende driften av selskapet» må dermed tolkes slik at motsetningsforholdet mellom aksjonærene må være av en slik karakter at det har negativ innvirkning på selskapets drift.

3.3.3 Kan asl. § 4-24 (1) nr. 3 suppleres med alminnelige rettsgrunnsetninger?

Et spørsmål er om asl. § 4-24 (1) nr. 3 kan suppleres med en rett til innløsning etter alminnelige rettsgrunnsetninger. Som eksempel på tilfeller der det kan være behov for innløsning på grunnlag av alminnelige rettsgrunnsetninger, som supplement til § 4-24 (1) nr. 3, har vært nevnt tilfeller med skilsmisse mellom to ektefeller som hver eier 50 % av selskapet, eller tilfeller der en av aksjonærene har forulempet eller skadet den annen.⁷⁹ I aksjeloven av 1976 var det ingen

---

⁷⁸ Dommen ble anket, og lagmannsretten sluttet seg til tingrettens vurdering av om vilkårene for innløsning var oppfylt, se LB-2011-172903.

⁷⁹ Aarbakke mfl. (2017) s. 308.

lovbestemmelse som ga aksjonærene rett til innløsning i tilfeller av motsetningsforhold mellom aksjonærene, men forarbeidene forutsatte at lovens § 13-3, i tilfeller hvor det mellom to hovedaksjonærer oppstod et personlig motsetningsforhold som umuliggjorde videre samarbeid, kunne suppleres med en oppløsnings- og utløsningsadgang etter alminnelige rettsgrunnsetninger.⁸⁰ Det er også i juridisk litteratur lagt til grunn at bestemmelsen i § 13-3 (2) kunne suppleres med en innløsningsadgang med grunnlag i alminnelige rettsgrunnsetninger.⁸¹

I NOU 1992: 29, som var det opprinnelige lovutkastet til aksjeloven av 1997, ble det foreslått en bestemmelse i § 14-4 som ga aksjeeiere rett til å kreve oppløsning eller innløsning av aksjene, på nærmere angitte vilkår. I bestemmelsen var det intet innløsningsgrunnlag som tilsvarer § 4-24 (1) nr. 3, men i spesialmotivene til bestemmelsen var det uttrykkelig presisert at bestemmelsen ikke skulle oppfattes som uttømmende, slik at krav om innløsning også kunne bygges på alminnelige rettsgrunnsetninger.⁸² Lovforslaget ble imidlertid ikke vedtatt, og i forarbeidene til lovforslag som ble vedtatt, NOU 1996: 3 og Ot.prp. nr. 23 (1996-1997), er innløsningsretten skilt ut i en egen bestemmelse i asl. § 4-24 og presiseringen om at innløsning kan baseres på alminnelige rettsgrunnsetninger er ikke videreført i forarbeidene.

I motsetning til asl. § 4-24 (1) nr. 3 er ikke ordlyden i utløsningsregelen i asl. § 4-25 (1) nr. 2 andre alternativ avgrenset til kun motsetningsforhold «vedrørende driften av selskapet», slik som første alternativ i bestemmelsen. Bestemmelsen i § 4-25 (1) nr. 2 andre alternativ åpner dermed for at også motsetningsforhold uten betydning for driften kan gi grunnlag for tvangsutløsning av en aksjeeier.⁸³ Den snevrere ordlyden i asl. § 4-24 (1) nr. 3 kan i lys av ordlyden i § 4-25 (1) nr. 2 tolkes dithen at det ikke var lovgivers intensjon at motsetningsforhold uten betydning for driften skal kunne gi grunnlag for uttreden, da ordlyden i § 4-24 (1) nr. 3 avgrenser mot slike tilfeller. På den annen side kan det tenkes at begrunnelsen for å vedta en ordlyd i asl. § 4-24 (1) nr. 3 som ikke omfatter motsetningsforhold uten betydning for driften var at slike situasjoner skulle omfattes av en videreført innløsningsadgang med grunnlag i alminnelige rettsgrunnsetninger. En slik tolkning harmonerer imidlertid dårlig med forarbeidsuttalelsen i Ot.prp.nr. 23 (1996-1997) s. 108 der departementet uttaler at bakgrunnen

---

⁸⁰ Ot.prp. nr. 19 (1974-1975) s. 195.

⁸¹ Mads Henry Andenæs, *Aksjeselskapsrett*, 2. utgave, Oslo 1992 s. 397-398. Se også Aarbakke mfl. (2017) s. 307-308.

⁸² NOU 1992: 29 s. 188.

⁸³ Aarbakke mfl. (2017) s. 315.

for innføringen av asl. § 4-24 nettopp var at «det etter gjeldende rett er uklart om en aksjeeier har rett til å kreve innløsning etter alminnelige rettsgrunnsetninger».

Formålet med bestemmelsen i § 4-24 kan imidlertid tale for at loven må suppleres med en innløsningsadgang i medhold av alminnelige rettsgrunnsetninger. Bestemmelsen ble innført for å styrke minoritetsaksjonærers adgang til å tre ut av selskapsforholdet i tilfeller der salg ikke fremstår som noen reell mulighet. Dersom innføringen av asl. § 4-24 (1) nr. 3 innebærer at loven uttømmende regulerer aksjonærers rett til uttreden, kan dette innebære at aksjonærers adgang til å kreve innløsning er blitt innskrenket sammenlignet med rettstilstanden etter aksjeloven av 1976. Dette ville i så fall være i strid med formålet til lovbestemmelsen. Det er imidlertid ingen høyesterettspraksis som har slått fast at innløsningsrett med grunnlag i alminnelige rettsgrunnsetninger kunne supplere aksjeloven av 1976, og i forarbeidene til dagens aksjelov omtales det som noe uklart hvorvidt aksjeeier kunne kreve innløsning etter alminnelige rettsgrunnsetninger etter aksjeloven av 1976.⁸⁴ Dette argumentet har dermed liten vekt.

I Rt. 2000 s. 931 (Inco) kom Høyesterett enstemmig, under henvisning til forarbeidsuttalelsen i Ot.prp. nr. 19 (1974-1975) s. 195, til at § 13-3 i aksjeloven av 1976 kunne suppleres med en adgang til å kreve oppløsning på grunnlag av alminnelige rettsgrunnsetninger.⁸⁵ I saken hadde det oppstått uløselige samarbeidsproblemer mellom to aksjonærer som eide 50 % hver av aksjene i selskapet Inco AS. I en obiter dictum-uttalelse tilføyde Høyesterett at adgangen til å kreve oppløsning på grunnlag av alminnelige rettsgrunnsetninger «fortsatt [vil] kunne være aktuell» ved siden av § 16-19 i aksjeloven av 1997.⁸⁶ At en ulovfestet oppløsningsadgang fortsatt eksisterer følger også av HR-2016-1439-A (Bergshav Holding).⁸⁷ Begrunnelsen for å supplere loven med en ulovfestet oppløsningsadgang er at lovens ordlyd ikke dekker alle tilfeller hvor sterke grunner taler for oppløsning.⁸⁸ På samme måte kan det foreligge tungtveiende grunner som taler for at en aksjonær gis rett til innløsning, uten at et av innløsningsgrunnlagene i § 4-24 første ledd nr. 1-3 foreligger.⁸⁹ Dette er også forutsatt i bestemmelsen om selskapets rett til å kreve aksjonærer tvangsutløst i asl. § 4-25 (1) nr. 2 annet alternativ, som åpner for utløsning dersom tungtveiende grunner taler for det, uten at det

---

⁸⁴ Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 108.

⁸⁵ Rt. 2000 s. 931 (s. 939-940).

⁸⁶ Rt. 2000 s. 931 (s. 940).

⁸⁷ HR-2016-1439-A (avsnitt 121).

⁸⁸ Ot.prp. nr. 19 (1974-1975) s. 195.

⁸⁹ Andenæs (2016) s. 246.

foreligger et motsetningsforhold som har betydning for driften.⁹⁰ Det videre anvendelsesområdet for § 4-25 (1) nr. 2 er ikke begrunnet i forarbeidene, og det er vanskelig å se reelle hensyn som tilsier at selskapets adgang til å kreve utløsning av aksjonærer skal gå lenger enn aksjonærers adgang til å kreve innløsning, dersom det har oppstått motsetningsforhold som er uten betydning for driften.

I underrettspraksis er det også lagt til grunn at det eksisterer en adgang til å kreve innløsning med grunnlag i alminnelige rettsgrunnsetninger ved siden av asl. § 4-24.⁹¹

I juridisk litteratur er det noe delte oppfatninger vedrørende spørsmålet om aksjeloven § 4-24 kan suppleres med en adgang til å kreve innløsning på grunnlag av alminnelige rettsgrunnsetninger. Andenæs mener at det er behov for å legge tilsvarende synspunkt til grunn i relasjon til § 4-24 som Høyesterett gjorde i relasjon til asl. § 16-19 i Rt. 2000 s. 931.⁹² Tilsvarende mener Aarbakke og Høivik at § 4-24 (1) nr. 3 kan suppleres med alminnelige rettsgrunnsetninger.⁹³ Bråthen mener derimot at det ikke er opplagt at det eksisterer en rett til innløsning på grunnlag av alminnelige rettsgrunnsetninger, da forarbeidene gir holdepunkter for at innløsning skal være avskåret dersom motsetningsforholdet ikke har betydning for driften av selskapet.⁹⁴ Tanken må ha vært at hensynet til selskapet må veie tyngre enn aksjonærens behov for innløsning.⁹⁵ Hensynet til selskapet kan tale imot en adgang til å kreve innløsning dersom motsetningsforholdet ikke har betydning for driften av selskapet. Kravet om tungtveiende grunner må imidlertid gjelde tilsvarende for innløsning etter alminnelige rettsgrunnsetninger.⁹⁶ Hensynet til selskapet vil dermed kunne tas i betraktning i vurderingen av om innløsningskravet skal gis medhold.

På denne bakgrunn er konklusjonen at aksjeloven § 4-24 (1) nr. 3 må kunne suppleres med en rett til å kreve innløsning i medhold av alminnelige rettsgrunnsetninger.

Selv om det gjelder en rett til innløsning etter alminnelige rettsgrunnsetninger som supplerer innløsningsretten etter asl. § 4-24 (1) nr. 3, bidrar den lovbestemte innløsningsretten i asl. § 4-24 (1) nr. 3 til å sikre minoritetsvernet bl.a. ved at lovbestemmelsen klargjør at aksjeeiere har

---

⁹⁰ Andenæs (2016) s. 246.

⁹¹ Se TOSLO-2002-4169 og RG-2007-1153 (Oslo tingrett). Krav om innløsning på grunnlag av alminnelige rettsgrunnsetninger ble imidlertid ikke gitt medhold i dommene.

⁹² Andenæs (2016) s. 246.

⁹³ Aarbakke mfl. (2017) s. 308, og Høivik, LoR 2006, s. 134.

⁹⁴ Bråthen, NTS 1999: 4, s. 100-101.

⁹⁵ Bråthen, NTS 1999: 4, s. 100-101.

⁹⁶ Andenæs (2016) s. 246.

en rett til å kreve innløsning dersom lovens vilkår er oppfylt.⁹⁷ Aksjeloven § 4-24 (1) nr. 3 bidrar således til å ivareta hensynet til aksjonærers forutberegnelighet.

---

⁹⁷ Tidligere var det derimot ansett som noe uklart hvorvidt § 13-3 i aksjeloven av 1976 ga hjemmel for direkte krav om innløsning fra aksjonær, uten å kreve oppløsning. I NOU 1996: 3 s. 75 legges det til grunn at «Gjeldende aksjelov gir ikke en aksjeeier rett til å kreve seg utløst av selskapet». I Rt. 1999 s. 330 (Nordenfjeldske Creditreform) konkluderer imidlertid Høyesterett enstemmig med at lovbestemmelsen åpnet for direkte krav om innløsning.

4 Innløsning må ikke medføre «vesentlig skade for selskapets virksomhet eller for øvrig virke urimelig overfor selskapet»

Aksjeloven § 4-24 annet ledd begrenser aksjonærenes rett til å kreve uttreden fra selskapet. Til tross for at vilkårene i første ledd er oppfylt, kan en påstand om innløsning likevel ikke gis medhold dersom innløsning vil medføre «vesentlig skade for selskapets virksomhet» eller for øvrig virke «urimelig overfor selskapet». Hensynet til selskapet går således foran hensynet til aksjonæren som ønsker uttreden fra selskapet.

Begrensningen som oppstilles ved kriteriet «vesentlig skade for selskapets virksomhet» er begrunnet i hensynet til vern av selskapskapitalen.⁹⁸ Innløsning av aksjer vil medføre at selskapskapitalen reduseres, og dette kan igjen være til skade for driften. I vurderingen må man derfor ta i betraktning i hvilken grad innløsningen vil påvirke selskapets likviditet og kapitalgrunnlag.⁹⁹ Ordlyden «vesentlig skade» oppstiller et krav om kvalifisert økonomisk skade for selskapets virksomhet, og det vil derfor ikke være tilstrekkelig at selskapets økonomiske stilling i noen grad påvirkes av innløsningen. At innløsningen påvirker økonomien i selskapet vil være det normale. Dersom selskapet ikke kan finansiere innløsningssummen uten at det i vesentlig grad skader mulighetene til å drive selskapet videre etter innløsningen, kan innløsning avskjæres i medhold av § 4-24 annet ledd. Relevante momenter må derfor være bl.a. størrelsen på aksjeposten som kreves innløst, hvilken type virksomhet selskapet driver, og hvilke eiendeler selskapet eier. Hvis det f.eks. er tale om et selskap som kun eier et forretningsbygg som det driver utleie av, og selskapet er nødt til å selge forretningsbygget for å finansiere innløsningssummen, vil dette i realiteten kunne medføre oppløsning av selskapet. Dette vil være et tungtveiende argument for at innløsning medfører «vesentlig skade» for selskapet.

Videre følger det av § 4-24 (2) at innløsning heller ikke kan kreves dersom det for øvrig vil virke «urimelig overfor selskapet». Det fremgår av forarbeidene at det skal foretas en bred interesseavveining av aksjonærens interesse i uttreden fra selskapet på den ene siden og selskapets interesse i å unngå et innløsningskrav på den andre siden.¹⁰⁰ Som eksempler på relevante omstendigheter i denne avveiningen nevner forarbeidene bl.a. bakgrunnen for

---

⁹⁸ NOU 1996: 3 s. 76.

⁹⁹ NOU 1996: 3 s. 125.

¹⁰⁰ NOU 1996: 3 s. 125.

innløsningskravet, partenes handlemåte og hvorvidt det foreligger en varig konflikt mellom aksjeeierne som i det lange løp vil kunne være til skade for selskapet dersom aksjeeieren ikke får medhold i sitt krav om uttreden.¹⁰¹ Disse momentene kan imidlertid også være relevante i «tungtveiende grunner»-vurderingen etter § 4-24 første ledd.¹⁰² Vurderingen etter § 4-24 annet ledd er således til en viss grad overlappende med vurderingen av hvorvidt «tungtveiende grunner» taler for uttreden.¹⁰³

En konsekvens av begrensningen i asl. § 4-24 annet ledd er at minoritetsaksjonærer som eier små aksjeposter i aksjeselskaper som regel vil stå sterkere ved krav om uttreden, sammenlignet med minoritetsaksjonærer som eier større aksjeposter. Dette skyldes at innløsningssummen for en større aksjepost vil være høyere enn for en mindre aksjepost i samme selskap.¹⁰⁴ Ved innløsning av en stor minoritetsaksjepost vil det være større fare for at innløsningen medfører vesentlig skade på selskapets likviditet eller kapitalgrunnlag, slik at innløsning dermed avskjæres etter § 4-24 annet ledd. Derimot vil innløsning av en liten minoritetsaksjepost lettere gå klar av begrensningen i annet ledd. Aksjeloven § 4-24 må tolkes slik at bestemmelsen ikke gir adgang til innløsning av deler av aksjonærens aksjepost, da rettsvirkningen er at aksjonæren gis rett til å tre ut av selskapet.¹⁰⁵

Situasjonen kan eksempelvis være den at selskapet har tre aksjonærer som hver eier henholdsvis 55 %, 35 % og 10 % av aksjene. Selskapets svake likviditet eller kapitalgrunnlag innebærer at en aksjepost på 35 % ikke kan innløses uten at det medfører vesentlig skade for selskapets virksomhet, mens en aksjepost på 10 % kan innløses uten at det innebærer vesentlig skade. Minoritetsaksjonæren som i dette tilfellet eier 10 % av aksjene i selskapet vil dermed ha et sterkere vern i kraft av bestemmelsen i § 4-24 sammenlignet med minoritetsaksjonæren som eier 35 % av aksjene. Det er ikke uten videre rimelig at en minoritetsaksjonær som eier en mindre aksjepost skal stå sterkere ved krav om uttreden i medhold av § 4-24 (1) nr. 3, enn det en minoritetsaksjonær som eier en større aksjepost vil gjøre i en tilsvarende situasjon. Minoritetsaksjonærer med store aksjeposter vil gjennomgående ha større verdier som blir

---

¹⁰¹ NOU 1996: 3 s. 76.

¹⁰² Se kapittel 3.2.

¹⁰³ Bråthen, NTS 1999: 4, s. 95.

¹⁰⁴ Se kapittel 5.1.

¹⁰⁵ Se Aarbakke mfl. (2017) s. 283 med videre henvisning som antar at asl. § 4-17 første ledd jf. tredje ledd åpner for delvis innløsning dersom selskapskapitalen ikke tillater innløsning av hele aksjeposten.

innelåst i selskapet som følge av vanskelighetene med å selge aksjene, og behovet for en uttredelsesrett kan således sies å være større for disse aksjonærs vedkommende.

Én måte å avhjelpe denne situasjonen på, kan være at man *de lege ferenda* innfører en regel som åpner for delvis innløsning av aksjeposten i medhold av asl. § 4-24, slik at aksjonæren vil kunne kreve innløsning for en så stor andel som selskapskapitalen åpner for. Ved slik delvis innløsning vil minoritetsaksjonæren få frigjort deler av aksjepostens underliggende verdi. Dette kan i noen grad være til fordel for minoritetsaksjonæren. På den annen side vil delvis innløsning også kunne medføre at aksjonæren etter en delvis innløsning sitter igjen med en mindre innflytelsesrik eierposisjon i selskapet. En aksjonær som f.eks. eier 35 % av aksjene i selskapet vil i kraft av sitt negative flertall kunne blokkere forslag om vedtektsendringer på generalforsamlingen, jf. § 5-18 (1) annet punktum. En delvis innløsning av aksjene som medfører at aksjonæren mister sitt negative flertall vil sjelden være ønskelig for aksjonæren. Uten negativt flertall kan aksjonæren f.eks. risikere at det vedtas en kapitalforhøyelse på generalforsamlingen jf. § 10-1, som innebærer at minoritetsaksjonærens eierandel utvannes dersom han ikke har mulighet til å delta i emisjonen. Siden en kapitalforhøyelse innebærer vedtektsendring, jf. § 2-2 (1) nr. 4, gjelder det skjerpede flertallskravet i § 5-18 (1) for slike beslutninger.

Dertil kommer også at en delvis innløsning av aksjene neppe vil bidra til å avhjelpe motsetningsforholdet som verserer mellom aksjonærene i selskapet. Ved delvis innløsning vil aksjonæren ikke tre ut av selskapet, slik at motsetningsforholdet mellom aksjonærene dermed ikke løses.

Innføring av en regel i § 4-24 som åpner for delvis innløsning vil dermed ikke være egnet til å styrke minoritetsvernet for store minoritetsaksjonærer i særlig grad.

Et annet alternativ kan være å fjerne begrensningen i § 4-24 annet ledd. Dette vil imidlertid heller ikke være hensiktsmessig, da begrensningen er av sentral betydning for å ivareta hensynet til vern av selskapskapitalen. I tilfeller der innløsning vil sette den videre selskapsdriften i fare, må selskapsinteressen prioriteres foran hensynet til minoritetsaksjonæren som ønsker å tre ut av selskapet. Dersom innløsningskravet avskjæres etter annet ledd, vil aksjonæren etter omstendighetene uansett ha mulighet til å kreve selskapet oppløst etter den ulovfestede oppløsningsregel som supplerer § 16-19.

5 Fastsettelse av innløsningssummen, jf. § 4-24 tredje ledd

I hvilken grad uttreddelsesretten innebærer et effektivt minoritetsvern henger nært sammen med det økonomiske oppgjøret aksjonærene får ved innløsningen. Aksjeloven § 4-24 tredje ledd bestemmer at vederlaget for de innløste aksjene skal fastsettes etter reglene i asl. § 4-17 femte ledd. Etter § 4-17 (5) skal innløsningssummen fastsettes etter «aksjens virkelige verdi». Ordlyden i § 4-17 (5) fastslår ikke hvilket verdsettelsesprinsipp som skal legges til grunn ved verdsettelsen, herunder om innløsningssummen skal beregnes på grunnlag av aksjenes omsetningsverdi eller selskapets underliggende verdi. I tre rettsavgjørelser vedrørende ulike innløsningssituasjoner har Høyesterett tolket ordlyden «virkelig verdi», for å fastslå hvilket verdsettelsesprinsipp som skal anvendes ved beregningen av innløsningssummen.

I Rt. 2003 s. 713 (Norway Seafoods) behandlet Høyesterett spørsmålet om beregning av innløsningssummen ved tvangsinnløsning av minoritetsaksjonærer etter allmennaksjeloven § 4-25. Høyesterett konkluderte med at innløsningssummen skulle tilsvare aksjenes «virkelige verdi».¹⁰⁶ Ordlyden i asal. § 4-25 benytter ikke denne terminologien, men Høyesterett innfortolket dette på grunnlag av tidligere skjønnspraksis og forutsetninger i forarbeidene.¹⁰⁷ Høyesterett konkluderte videre med at «virkelig verdi» skulle beregnes med utgangspunkt i de underliggende verdier i selskapet.¹⁰⁸

Rt. 2007 s. 1392 (Flesberg) gjaldt beregning av innløsningssummen ved innløsning etter nektet samtykke til aksjeerverv, jf. asl. § 4-17 (5). Høyesterett påpekte at innløsning i slike situasjoner skiller seg fra situasjonen i Norway Seafoods-dommen, og at det er ulike hensyn som gjør seg gjeldende i de to tilfellene.¹⁰⁹ På bakgrunn av forarbeidsuttalelser, formålet med innløsningsregelen i § 4-17 og av hensyn til å motvirke misbruk av innløsningsretten konkluderte Høyesterett med at beregningen av aksjenes verdi måtte baseres på en «antatt omsetningsverdi» der man har grunnlag for å fastslå denne.¹¹⁰ At verdsettelsen skulle baseres på antatt omsetningsverdi innebar at det også måtte gjøres fradrag for «illikviditetsrabatt» og «minoritetsrabatt».¹¹¹ Illikviditetsrabatt gjenspeiler at aksjeposten er lite likvid som følge av lav

---

¹⁰⁶ Rt. 2003 s. 713 (avsnitt 74).

¹⁰⁷ Filip Truyen, «Vederlaget ved innløsning av aksjer. Hvor langt rekker Flesberg-dommen?», *Nordisk Tidsskrift for Selskabsret*, 2008 nr. 1 s. 62-70 (s. 63).

¹⁰⁸ Rt. 2003 s. 713 (avsnitt 74).

¹⁰⁹ Rt. 2007 s. 1392 (avsnitt 44).

¹¹⁰ Rt. 2007 s. 1392 (avsnitt 41).

¹¹¹ Rt. 2007 s. 1392 (avsnitt 51).

omsettelighet, mens minoritetsrabatt skyldes at en minoritetsaksjepost gir liten innflytelse på selskapets drift eller på utbytteutdelinger.¹¹²

Rekkevidden av dommene utenfor de innløsningssituasjoner som de direkte gjelder, har vært diskutert i juridisk litteratur. Blant andre har Truyen lagt til grunn at beregningen av innløsningssummen etter asl. § 4-24 må ta utgangspunkt i selskapets underliggende verdi.¹¹³ Larsen har derimot lagt til grunn at for andre innløsningssituasjoner enn tvangsinnløsning etter asal. § 4-25 og asl. § 4-26, må verdsettelsesprinsippet fra Flesberg-dommen legges til grunn.¹¹⁴

I underrettspraksis er innløsningssummen ved innløsning etter asl. § 4-24 (1) nr. 3 beregnet med utgangspunkt i aksjenes antatte omsetningsverdi, i tråd med Flesberg-dommen.¹¹⁵

I HR-2016-1439-A (Bergshav Holding) behandlet Høyesterett spørsmålet om tolkningen av ordlyden «virkelig verdi», jf. § 4-24 (3) jf. § 4-17 (5). Saken dreide seg om myndighetsmisbruk fra majoritetsaksjonæren i form av bl.a. utsulting. Minoritetsaksjonæren krevde prinsipalt selskapet oppløst etter asl. § 16-19, og subsidiært innløsning etter § 4-24 (1) nr. 1. Høyesterett konkluderte med, i likhet med lagmannsretten i LA-2015-4323, at kravet til «særlig tungtveiende grunner» i asl. § 16-19 ikke var oppfylt, men fant at vilkåret «tungtveiende grunner» i § 4-24 første ledd var oppfylt. Ved beregningen av innløsningssummen etter asl. § 4-24 tredje ledd hadde lagmannsretten tatt utgangspunkt i aksjenes omsetningsverdi, og gjort fradrag for minoritets- og illikviditetsrabatt.

Høyesterett drøftet om lovtolkningen i Flesberg-dommen også skulle legges til grunn for tolkningen av «virkelig verdi» ved innløsning etter asl. § 4-24 (1) nr. 1, og påpekte at de hensyn som gjorde seg gjeldende ved innløsning i medhold av asl. § 4-17 ikke gjør seg gjeldende ved uttreden etter § 4-24.¹¹⁶ Til tross for at ordlyden i § 4-24 tredje ledd og enkelte forarbeidsuttalelser kunne tale for å ta utgangspunkt i aksjenes omsetningsverdi ved beregningen av innløsningssummen, kom Høyesterett til at formålet med bestemmelsen, andre

---

¹¹² Kåre Moljord, «Om verdsettelsesprinsipper ved innløsning av aksjer – fra Norway Seafoods til Flesberg – og tilbake?», *Nordisk Tidsskrift for Selskabsret*, 2015 nr. 3 s. 1-25 (s. 8).

¹¹³ Truyen, NTS 2008: 1, s. 70.

¹¹⁴ Ulf Larsen, «Fastsettelse av vederlaget ved innløsning av aksjer», *Tidsskrift for forretningsjus*, 2007 s. 271-296 (s. 273).

¹¹⁵ Se LB-2011-172903. Også ved innløsning etter de øvrige innløsningsgrunnlagene i § 4-24 er verdsettelsesprinsippene fra Flesberg-dommen lagt til grunn, se bl.a. LA-2015-4323 og RG-2012-1142 (Borgarting).

¹¹⁶ HR-2016-1439-A (avsnitt 151).

forarbeidsuttalelser og reelle hensyn tilsa at verdsettelsesprinsippet fra Flesberg-dommen ikke skulle anvendes ved uttreden etter § 4-24 (1) nr. 1.¹¹⁷

Høyesterett konkluderte enstemmig med at innløsningssummen skulle beregnes med utgangspunkt i selskapets underliggende verdi, uten å gjøre fradrag for minoritetsrabatt, manglende stemmerett og illikviditet, slik lagmannsretten hadde gjort.¹¹⁸ Lagmannsrettens dom ble dermed opphevet og henvist til ny behandling i lagmannsretten.¹¹⁹

5.1 Gjelder verdsettelsesprinsippet fra Bergshav-dommen også ved krav om uttreden etter asl. § 4-24 (1) nr. 3?

Dommen i HR-2016-1439-A (Bergshav Holding) gjaldt krav om uttreden på grunnlag av majoritetsaksjonærens myndighetsmisbruk jf. § 4-24 (1) nr. 1. I domspremissene i både Flesberg-dommen og Bergshav-dommen legges det stor vekt på de hensyn som den aktuelle innløsningsbestemmelsen skal ivareta.¹²⁰ Spørsmålet er om det i forbindelse med uttreden etter asl. § 4-24 (1) nr. 3 gjør seg gjeldende særlige hensyn som tilsier at ordlyden «virkelig verdi» gir anvisning på et annet verdsettelsesprinsipp.

Hensynet til å motvirke misbruk av bestemmelsen kan tale for at det ved beregningen av innløsningssummen ved uttreden i medhold av § 4-24 (1) nr. 3 bør gjøres fradrag for minoritetsrabatt og illikviditetsrabatt. Hensynet til å motvirke misbruk av innløsningsretten stod sentralt i domspremissene i både Norway Seafoods-dommen og Flesberg-dommen.¹²¹ I motsetning til vilkåret i asl. § 4-24 (1) nr. 1 kan vilkåret i § 4-24 (1) nr. 3 være oppfylt uten at selskapet eller majoritetsaksjonæren er å bebreide for situasjonen som har oppstått. Det kan derfor være fare for at minoritetsaksjonæren søker å fremprovosere et motsetningsforhold for derigjennom å få tilgang til sin andel av de underliggende verdier i selskapet. Dersom en minoritetsaksjonær derimot henvises til å selge aksjene for å tre ut av selskapet, vil det vanligvis skje med minoritets- og illikviditetsrabatt. Som nevnt i kapittel 3.2 må imidlertid domstolen hensynta bakgrunnen for motsetningsforholdet ved vurderingen av om de materielle vilkårene for uttreden er oppfylt. Innløsningskravet skal derfor normalt ikke gis medhold dersom minoritetsaksjonæren søker å misbruke uttredelsesretten i § 4-24 (1) nr. 3. Faren for misbruk

---

¹¹⁷ HR-2016-1439-A (avsnitt 163).

¹¹⁸ HR-2016-1439-A (avsnitt 165).

¹¹⁹ Se LA-2016-115887.

¹²⁰ Se henholdsvis Rt. 2007 s. 1392 (avsnitt 41 og 44), og HR-2016-1439-A (avsnitt 151 og 158).

¹²¹ Se henholdsvis Rt. 2003 s. 713 (avsnitt 69 og 71), og Rt. 2007 s. 1392 (avsnitt 44).

av bestemmelsen tilsier dermed ikke at innløsningssummen ikke skal beregnes med utgangspunkt i selskapets underliggende verdi også ved uttreden etter § 4-24 (1) nr. 3.

I Bergshav-dommen anførte selskapet at en innløsningssum beregnet med utgangspunkt i selskapets underliggende verdi kunne være uheldig ovenfor andre aksjeeiere og at løsningen ikke passet ved uttreden etter § 4-24 (1) nr. 3. Høyesterett fant at dette ikke kunne være avgjørende, og la til grunn at begrensningen i § 4-24 annet ledd må antas å gi tilstrekkelig vern for de øvrige aksjonærene også ved uttreden i medhold av § 4-24 (1) nr. 3.¹²² Uttalelsen tyder på at Høyesterett forutsetter at verdsettelsesprinsippet som ble lagt til grunn i dommen også gjelder ved uttreden i medhold av § 4-24 (1) nr. 3.

Konklusjonen er at verdsettelsesprinsippet som Bergshav-dommen gir anvisning på også må gjelde ved beregningen av innløsningssummen for tilfeller som omfattes av asl. § 4-24 (1) nr. 3. Innløsningssummen skal fastsettes til den forholdsmessige andel av selskapets underliggende verdi, uten fradrag for bl.a. minoritets- og illikviditetsrabatt.¹²³

5.2 Bergshav-dommen styrker minoritetsvernet i aksjeselskaper

Høyesteretts avgjørelse i Bergshav-dommen bidrar til å etablere et mer effektivt minoritetsvern i aksjeselskaper sammenlignet med rettsstilstanden forut for dommen, slik bestemmelsen ble praktisert i underrettspraksis. Dersom vilkårene for uttreden etter asl. § 4-24 (1) nr. 3 er oppfylt skal aksjeeieren ikke være nødt til å selge aksjene for et vederlag som ikke reflekterer aksjenes underliggende verdi, for å tre ut av selskapet. Dersom minoritetsaksjonæren ikke kan henvises til å selge aksjene på grunn av misforholdet mellom den oppnåelige pris og aksjenes underliggende verdi, vil det være til liten hjelp for minoritetsaksjonærer at de har en uttredelsesrett i medhold av § 4-24 (1) nr. 3 hvis uttreden etter bestemmelsen resulterer i et innløsningsvederlag som også er betydelig lavere enn aksjenes underliggende verdi.¹²⁴

Innløsningsvederlagets størrelse vil i stor grad avhenge av om man ved beregningen tar utgangspunkt i selskapets underliggende verdi, eller om man tar utgangspunkt i aksjenes omsetningsverdi og gjør fradrag for minoritets- og likviditetsrabatt. I LA-2015-4323 la

---

¹²² HR-2016-1439-A (avsnitt 160-162).

¹²³ Se imidlertid Bråthen (2017) s. 122, som legger til grunn at verdsettelsesprinsippet i Flesberg-dommen fortsatt kommer til anvendelse. Rettsoppfatningen drøftes imidlertid ikke i lys av Bergshav-dommen, og kan således ikke tillegges rettskildemessig vekt.

¹²⁴ HR-2016-1439-A (avsnitt 153).

lagmannsretten til grunn at fradrag for minoritet, manglende stemmerett og illikviditet måtte utgjøre i underkant av 60 %. I en annen dom, TOSLO-2010-77775, beregnet tingretten minoritets- og likviditetsrabatten til samlet å utgjøre 65 %.¹²⁵ Minoritets- og illikviditetsrabatter kan således innebære at innløsningssummen blir betydelig lavere enn den forholdsmessige andel av selskapets underliggende verdier.

Der aksjeeiere som har rett til uttreden etter asl. § 4-24 (1) nr. 3 tidligere risikerte å bli avspist med et innløsningsvederlag som var markant lavere enn aksjenes underliggende verdi, vil aksjeeiere som får aksjene innløst etter gjeldende rett ha krav på et innløsningsvederlag som tilsvarer den forholdsmessige andel av selskapets underliggende verdi. Med utgangspunkt i verdsettelsesprinsippene fra Bergshav-dommen vil aksjonærer som innløses i medhold av asl. § 4-24 (1) nr. 3 derfor i større grad enn tidligere ha mulighet for å tre ut av selskapsforholdet med de økonomiske verdier i behold.

---

¹²⁵ Dommen ble anket og lagmannsretten fant at minoritets- og illikviditetsrabatten burde reduseres noe, uten at retten konkret fastsatte fradragets størrelse, se LB-2011-172903.

6 Gjennomføringen av innløsningen, jf. § 4-24 fjerde ledd

Etter aksjeloven § 4-24 fjerde ledd kan selskapet gjennomføre innløsningen på to måter. Dersom selskapet i henhold til asl. § 8-1 har tilstrekkelig fri egenkapital til å finansiere innløsningssummen, kan selskapet erverve aksjene. Aksjeloven § 9-6 (1) gjør unntak fra reglene i §§ 9-2 til 9-5 ved selskapets erverv. Styret kan dermed gjennomføre ervervet uten fullmakt fra generalforsamlingen etter § 9-4. For at selskapet skal kunne benytte denne gjennomføringsmåten, må selskapet etter innløsningen ha forsvarlig egenkapital og likviditet i henhold til § 3-4, jf. § 8-1 (4).

Dersom selskapet ikke har mulighet til å erverve aksjene, må innløsningen gjennomføres ved kapitalnedsettelse. Aksjeloven § 4-24 (4) oppstiller ingen selvstendig hjemmel for kapitalnedsettelse, og reglene om kapitalnedsettelse i aksjelovens kapittel 12 kommer dermed til anvendelse.¹²⁶ Dersom heller ikke vilkårene for kapitalnedsettelse i aksjeloven kapittel 12 kan oppfylles, kan innløsningen ikke gjennomføres.¹²⁷ Retten til uttreden etter § 4-24 (1) nr. 3 kan dermed også innskrenkes av bestemmelsen i fjerde ledd. Aksjeloven § 4-24 fjerde ledd ivaretar hensynet til vern av selskapskapitalen, og forhindrer at selskapet ved innløsningen disponerer over selskapskapitalen i større utstrekning enn det kreditorene uansett må finne seg i etter alminnelige regler.¹²⁸ Kreditorene må f.eks. finne seg i at selskapet benytter egenkapital til utdeling av utbytte, såfremt beløpet ligger innenfor utbytterammen i henhold til asl. § 8-1.

6.1 Hvilke rettslige sanksjonsmuligheter har aksjonæren til rådighet dersom selskapet ikke gjennomfører innløsningen?

For at uttredelsesretten etter asl. § 4-24 (1) nr. 3 skal etablere et effektivt minoritetsvern, er det viktig at aksjonærene har rettslige sanksjonsmuligheter til rådighet dersom selskapet ikke frivillig etterlever en dom på innløsning. I tillegg til en bestemmelse som gir rett til uttreden, er det nødvendig at aksjonærene også har effektive sanksjonsmuligheter for å sikre at innløsningen faktisk gjennomføres, og uttredelsesretten derved blir realisert. Siden det i tilfeller der en aksjonær får medhold i krav om uttreden etter § 4-24 (1) nr. 3 allerede foreligger et alvorlig motsetningsforhold mellom aksjonærene, er det ikke utenkelig at selskapet ved

---

¹²⁶ Andenæs (2016) s. 248.

¹²⁷ NOU 1996: 3 s. 126.

¹²⁸ Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 108.

majoritetsaksjonæren i noen tilfeller vil nekte å etterleve dommen, eller på andre måter vanskeliggjøre gjennomføringen av innløsningen. I motsetning til asl. § 16-19 (2), er det ingen særregel om oppfyllelsesfrist for innløsningen i § 4-24. Ved dom på innløsning etter § 4-24 skal det derfor fastsettes en oppfyllelsesfrist på to uker, jf. tvisteloven¹²⁹ § 19-7.¹³⁰ Problemstillingen videre er hvilke rettslige sanksjonsmuligheter aksjonæren har til rådighet dersom selskapet ikke gjennomfører innløsningen frivillig, og hvorvidt disse sanksjonsmulighetene er tilstrekkelige til å sikre et effektivt minoritetsvern.

Hvorvidt innløsningskravet kan tvangsinndrives etter reglene i tvangsfullbyrdsloven¹³¹, er noe usikkert.¹³² I juridisk litteratur er det lagt til grunn at tvangsfullbyrdelse av et innløsningskrav ikke er mulig dersom selskapet må foreta en kapitalnedsettelse for å gjennomføre innløsningen.¹³³ Begrunnelsen er at tvangsinndrivelse etter reglene om tvangsfullbyrdelse av pengekrav synes å stride mot forutsetningene i asl. § 4-24 fjerde ledd.¹³⁴

Som nevnt ovenfor må en kapitalnedsettelse gjennomføres etter reglene i aksjeloven kapittel 12. Aksjeloven § 12-1 første ledd og annet ledd tredje punktum fastslår at kapitalnedsettelse forutsetter beslutning fra generalforsamlingen, og forslag eller samtykke fra styret. En kapitalnedsettelse kan dermed ikke gjennomføres av namsmyndighetene uten beslutninger av selskapsorganene, og bestemmelsen i asl. § 4-24 (4) må dermed være til hinder for at en kapitalnedsettelse kan tvangsfullbyrdes etter reglene om tvangsfullbyrdelse av pengekrav i tvangsfullbyrdsloven.

En mulighet kan imidlertid være å kreve innløsningen fullbyrdet etter tvangsl. § 13-14 første ledd, gjennom løpende mulkt for tiden der selskapet ikke etterkommer plikten til å gjennomføre innløsningen.¹³⁵

---

¹²⁹ Lov 17 juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven).

¹³⁰ Aarbakke mfl. (2017) s. 310.

¹³¹ Lov 26 juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse (tvangsfullbyrdsloven), heretter tvangsl.

¹³² Bråthen, NTS 1999: 4, s. 100, og Aarbakke mfl. (2017) s. 312.

¹³³ Bråthen, NTS 1999: 4, s. 100, Andenæs (2016) s. 248-249, og Aarbakke mfl. (2017) s. 310.

¹³⁴ Andenæs (2016) s. 248-249, og Aarbakke mfl. (2017) s. 310.

¹³⁵ Andenæs (2016) s. 249.

Aksjeloven gir aksjeeiere visse sanksjonsmuligheter som kan benyttes dersom selskapet ikke frivillig gjennomfører innløsningen.

Erstatningskrav

Én sanksjonsmulighet er erstatningskrav mot styremedlemmene jf. asl. § 17-1 (1).¹³⁶ Erstatningsansvar kan være aktuelt dersom styret ikke gjennomfører erverv av aksjene der selskapet har tilstrekkelig fri egenkapital, eller dersom styret ikke fremmer forslag om, eller samtykker til, beslutning om kapitalnedsettelse etter § 12-1 (2) tredje punktum. I siste instans er det imidlertid generalforsamlingen som må treffe beslutningen om kapitalnedsettelse, jf. § 12-1 (1).¹³⁷ Siden aksjekapitalen er angitt i vedtektene, jf. § 2-2 (1) nr. 4, nødvendiggjør kapitalnedsettelse en vedtektsendring. Flertallskravet i § 5-18 (1) gjelder for denne beslutningen. Fordi kapitalnedsettelse med utbetaling til kun én aksjonær strider mot likhetsprinsippet, kreves tilslutning fra samtlige aksjeeiere for at generalforsamlingen skal kunne beslutte kapitalnedsettelse, jf. § 5-20 (1) nr. 4.¹³⁸ Dersom en aksjonær ønsker å blokkere kapitalnedsettelsen, kan dette gjøres ved å stemme imot forslaget på generalforsamlingen. Styret vil da ha utført de plikter som aksjeloven pålegger dem, og det foreligger således ingen ansvarsbetingende handling eller unnlatelse fra styret. Minoritetsaksjonæren kan imidlertid etter omstendighetene fremme erstatningskrav mot den eller de aksjonærene som stemte imot forslaget om kapitalnedsettelse på generalforsamlingen.

Erstatningskrav mot styret eller andre aksjeeiere forutsetter imidlertid at det anlegges nytt søksmål mot de aktuelle personer. Et erstatningssøksmål kan resultere i en langvarig og kostbar prosess, og kan dermed fremstå som en lite egnet sanksjonsmulighet for aksjonærer som allerede har vært gjennom en domstolsbehandling av, og fått medhold i, krav om uttreden etter § 4-24 (1) nr. 3.

Oppløsningskrav

Etter aksjeloven § 16-19 (2) tredje punktum kan en aksjonær som har fått dom på innløsning i medhold av asl. § 16-19 annet ledd, kreve at tingretten ved kjennelse beslutter selskapet oppløst

---

¹³⁶ Slik også Bråthen, NTS 1999: 4, s. 100.

¹³⁷ Se imidlertid Aarbakke mfl. (2017) s. 312 med videre henvisning som antar at asl. § 12-7 (3) kan anvendes analogisk i slike tilfeller, slik at styret kan gjennomføre innløsningen og foreta nødvendige vedtektsendringer.

¹³⁸ Aarbakke mfl. (2017) s. 754 og s. 415.

dersom innløsningen ikke gjennomføres innen fristen som fastsettes i dommen. Bestemmelsen kommer imidlertid ikke til anvendelse ved innløsning etter asl. § 4-24.¹³⁹

Dersom selskapet ikke etterlever plikten til å innløse aksjene, kan dette etter omstendighetene betraktes som misbruk av posisjon i selskapet, hvilket kan gi grunnlag for krav om oppløsning av selskapet i medhold av asl. § 16-19 (1) eller alminnelige rettsgrunnsetninger.¹⁴⁰

I likhet med muligheten til å kreve erstatning, er sanksjonsmuligheten som ligger i adgangen til å reise søksmål om oppløsning etter disse rettsgrunnlag, en tungvinn prosess for en aksjonær som allerede har vunnet frem med krav om uttreden etter asl. § 4-24 (1) nr. 3.

6.2 Bør det *de lege ferenda* innføres en regel i asl. § 4-24 som gir adgang til å kreve oppløsning?

En problemstilling er på denne bakgrunn om det *de lege ferenda* bør innføres en regel i aksjeloven § 4-24 som tilsvarer asl. § 16-19 (2) tredje punktum, slik at aksjonæren kan kreve at tingretten ved kjennelse beslutter selskapet oppløst dersom innløsningen ikke er gjennomført innen den frist som fastsettes i dommen, såfremt manglende innløsning ikke skyldes aksjeeierens forhold.

I aksjeloven av 1976 inneholdt § 13-3 (2) tredje punktum en regel som tilsvarer § 16-19 (2) tredje punktum i någjeldende aksjelov.¹⁴¹ Regelen ble foreslått videreført i bestemmelsen om oppløsning og innløsning ved NOU 1992: 29 og Ot.prp. nr. 36 (1993-1994).¹⁴² I någjeldende aksjelov er regelen imidlertid ikke videreført i § 4-24, men regelen er inntatt i § 16-19 (2) tredje punktum. I juridisk litteratur er det ansett som en mangel ved asl. § 4-24 at bestemmelsen ikke oppstiller sanksjonsmuligheter ved manglende gjennomføring av innløsningsdom.¹⁴³

Ved å innføre en regel i asl. § 4-24 som gir aksjonæren adgang til å kreve at tingretten beslutter selskapet oppløst, vil selskapet presses til å gjennomføre innløsningen frivillig innen den fastsatte frist, da konsekvensen i motsatt fall vil være oppløsning av selskapet. Aksjonæren får

---

¹³⁹ Andenæs (2016) s. 249.

¹⁴⁰ Andenæs (2016) s. 249, og Bråthen, NTS 1999: 4, s. 100.

¹⁴¹ Regelen i § 13-3 (2) tredje punktum gjaldt også dersom aksjonæren fremmet direkte krav om innløsning etter § 13-3, uten også å kreve oppløsning, se TSNES-1994-885.

¹⁴² Se NOU 1992: 29 s. 254 (utkast til § 14-4) og Ot.prp. nr. 36 (1993-1994) s. 308 (utkast til § 15-4).

¹⁴³ Mads Henry Andenæs, *Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper*, Oslo 1998 s. 438, og Grønland (1998) s. 114.

dermed et klart pressmiddel overfor selskapet, og dette ville bidra til å effektivisere det minoritetsvernet som uttredelsesretten i § 4-24 (1) nr. 3 tar sikte på å etablere.

Hensynet til konsekvens i regelverket kan imidlertid tale imot innføring av en slik regel i asl. § 4-24. Terskelvilkåret etter § 4-24 er at det må foreligge «tungtveiende grunner» som taler for uttreden. Terskelvilkåret for oppløsning i medhold av asl. § 16-19 (1) og etter alminnelige rettsgrunnsetninger er derimot at det kreves «særlig tungtveiende grunner».¹⁴⁴ Ordlyden «særlig tungtveiende grunner» viser at det skal mer til for å få medhold i et krav om oppløsning enn for krav om uttreden etter § 4-24.¹⁴⁵ I den tidligere § 13-3 i aksjeloven av 1976, som inneholdt en regel tilsvarende § 16-19 (2) tredje punktum, var terskelvilkåret for både oppløsning og innløsning det samme, nemlig «særlig tungtveiende grunner».¹⁴⁶ Også bestemmelsene i lovutkastet i NOU 1992: 29 og Ot.prp. nr. 36 (1993-1994), som inneholdt regel om at aksjonæren kunne kreve selskapet oppløst dersom innløsning ikke ble gjennomført, oppstilte «særlig tungtveiende grunner» som vilkår for både oppløsning og innløsning. Terskelvilkåret for innløsning etter asl. § 16-19 (2), som kan gi grunnlag for senere oppløsning av selskapet dersom innløsningen ikke gjennomføres, er også «særlig tungtveiende grunner».¹⁴⁷ På denne bakgrunn kan det anses som et gjennomgående prinsipp i aksjeselskapsretten at det må foreligge «særlig tungtveiende grunner» for tvangsoppløsning av aksjeselskap etter krav fra en aksjeeier. Innføring av en regel i asl. § 4-24 som åpner for at aksjonæren kan kreve selskapet oppløst, der vilkåret for innløsning er «tungtveiende grunner», vil bryte med dette prinsippet.

At terskelen for å få medhold i krav om oppløsning er høyere enn for uttreden, illustreres av Høyesterettsdommen i HR-2016-1439-A (Bergshav Holding). Minoritetsaksjonæren krevde prinsipielt Bergshav Holding AS oppløst i medhold av asl. § 16-19 (1) og alminnelige rettsgrunnsetninger, og subsidiært innløsning etter § 4-24 (1) nr. 1 og nr. 2. Tingretten hadde avsagt dom for oppløsning av selskapet i medhold av alminnelige rettsgrunnsetninger.¹⁴⁸ Dommen ble anket, og lagmannsretten konkluderte med at terskelvilkåret «særlig tungtveiende grunner» ikke var oppfylt, slik at selskapet verken kunne oppløses etter § 16-19 eller alminnelige rettsgrunnsetninger.¹⁴⁹ Derimot konkluderte lagmannsretten med at vilkårene for

---

¹⁴⁴ Se kapittel 3.2.

¹⁴⁵ NOU 1996: 3 s. 187.

¹⁴⁶ I Rt. 1999 s. 330 (Nordenfjeldske Creditreform) på s. 336 nyanserte imidlertid Høyesterett terskelen avhengig av om rettsvirkningen etter § 13-3 var oppløsning eller innløsning. At terskelen for innløsning var noe lavere følger også av RG-1995-12 (Gulating).

¹⁴⁷ Aarbakke mfl. (2017) s. 922 og Andenæs (2016) s. 635.

¹⁴⁸ TAUAG-2014-47199.

¹⁴⁹ LA-2015-4323.

uttreden etter asl. § 4-24 (1) nr. 2 var oppfylt. I begrunnelsen for at terskelvilkåret «særlig tungtveiende grunner» ikke var oppfylt, vektla lagmannsretten særlig at det var betydelig risiko for at driftsselskapet i konsernet ville bli nedlagt dersom morselskapet, Bergshav Holding AS, ble oppløst. Dette kunne igjen medføre at arbeidsplasser gikk tapt.

Dommen ble anket, og Høyesterett presiserte at terskelen for å kreve oppløsning er høyere enn terskelen for å kreve uttreden etter § 4-24.¹⁵⁰ I likhet med lagmannsretten konkluderte Høyesterett med at terskelvilkåret for oppløsning ikke var oppfylt.¹⁵¹ Høyesterett vektla særlig at minoritetsaksjonærens interesser i det vesentlige knyttet seg til de økonomiske verdier som aksjene representerte, og disse interesser ville ivaretas uten oppløsning av selskapet. Videre vektla Høyesterett, om enn i mindre grad enn lagmannsretten, at oppløsning ville få usikre konsekvenser for konsernets virksomhet.¹⁵² Høyesterett konkluderte med at vilkårene for uttreden etter § 4-24 var oppfylt.¹⁵³

Dommene illustrerer at det skal mer til for å få medhold i krav om oppløsning enn for krav om uttreden, og at bl.a. hensynet til de ansatte i selskapet er et viktig hensyn mot oppløsning av et aksjeselskap.

Videre kan hensynet til kreditorer og andre tredjepersoner som berøres ved oppløsning av selskapet, tale imot innføring av en regel som åpner for oppløsning av selskapet.¹⁵⁴

Disse hensyn vil domstolene normalt ikke hensynta i vurderingen av om aksjonæren skal gis medhold i kravet om uttreden etter asl. § 4-24 (1) nr. 3, da innløsning sjelden vil ramme slike interesser i særlig grad.

Det er således flere hensyn som må avveies ved vurderingen av om det bør innføres en regel i asl. § 4-24 som åpner for oppløsning av selskapet dersom innløsningen ikke gjennomføres innen fristen.

---

¹⁵⁰ HR-2016-1439-A (avsnitt 127).

¹⁵¹ HR-2016-1439-A (avsnitt 120).

¹⁵² HR-2016-1439-A (avsnitt 119).

¹⁵³ HR-2016-1439-A (avsnitt 136).

¹⁵⁴ Høyvik, LoR 2006, s. 134-135.

Hensynet til selskapets interesse i å unngå oppløsning vil ikke være særlig tungtveiende i denne avveiningen. Selskapets egen interesse i å forhindre oppløsning etter en slik regel, kan selskapet selv vareta ved å gjennomføre innløsningen som det etter dommen er forpliktet til.

Hensynet til selskapets ansatte kan tale imot innføring av en regel i asl. § 4-24 som åpner for at aksjonæren kan kreve selskapet oppløst ved kjennelse fra tingretten. Oppløsning av selskapet vil kunne resultere i tap av arbeidsplasser. Tvangsoppløsning av selskapet hindrer imidlertid ikke at selskapets virksomhet videreføres i et nytt selskap.¹⁵⁵ Hvis virksomheten er økonomisk levedyktig vil resultatet av oppløsningen ofte være at virksomheten videreføres i et nytt selskap.¹⁵⁶ Faren for tap av arbeidsplasser ved oppløsning vil dermed være relativt liten dersom selskapet har solid økonomi.¹⁵⁷ Dertil kommer at uten en regel i asl. § 4-24 som åpner for å kreve selskapet oppløst, vil aksjonæren ha adgang til å kreve selskapet oppløst etter § 16-19 eller alminnelige rettsgrunnsetninger. Faren for tap av arbeidsplasser vil således likefullt være til stede dersom oppløsningskravet gis medhold etter ett av disse rettsgrunnlag. I slike tilfeller vil imidlertid domstolene kunne hensynta faren for tap av arbeidsplasser i «særlig tungtveiende grunner»-vurderingen.

Hensynet til selskapskreditorene kan også tale imot innføring av en regel som åpner for oppløsning av selskapet, uten at domstolene har hensyntatt kreditorinteressene ved vurderingen av kravet om uttreden etter asl. § 4-24 (1) nr. 3. Oppløsning av selskapet kan få negative konsekvenser for selskapskreditorene.¹⁵⁸ Dersom tingretten ved kjennelse beslutter selskapet oppløst, må imidlertid asl. § 16-18 (1) komme til anvendelse, slik at avviklingen gjennomføres etter reglene i konkurs- og dekningsloven.¹⁵⁹ Bestemmelsene i disse lovene ivaretar hensynet til kreditorene i avviklingsprosessen.¹⁶⁰

Aksjeloven § 16-19 første og annet ledd åpner imidlertid også for at et selskap kan bli tvangsoppløst til tross for at selskapsinteressen i vid forstand taler imot oppløsning. Situasjonen kan f.eks. være at en aksjonær krever selskapet oppløst i medhold av asl. § 16-19 første ledd, og selskapet nedlegger påstand om at aksjonæren i stedet skal innløses etter annet ledd.

---

¹⁵⁵ Aarbakke mfl. (2017) s. 877.

¹⁵⁶ Høivik, LoR 2006, s. 135.

¹⁵⁷ Se til illustrasjon RG-1980-763 (Hålogaland) på s. 771.

¹⁵⁸ Høivik, LoR 2006, s. 134-135.

¹⁵⁹ Ordlyden i § 16-18 taler for at bestemmelsen kommer til anvendelse for enhver kjennelse om oppløsning fra tingretten.

¹⁶⁰ Høivik, LoR 2006, s. 135.

Domstolen konkluderer med at hensynet til de ansatte, medkontrahenter mv. innebærer at oppløsningskravet ikke kan gis medhold, men avsier dom for innløsning etter § 16-19 annet ledd. Dersom selskapet deretter ikke gjennomfører innløsningen innen den fastsatte fristen, kan aksjonæren kreve at tingretten beslutter selskapet oppløst, jf. § 16-19 (2) tredje punktum. I denne situasjonen vil altså resultatet bli at selskapet oppløses til tross for at de nevnte hensyn med stor vekt taler imot oppløsning. I et slikt tilfelle vil imidlertid terskelvilkåret «særlig tungtveiende grunner» ha vært oppfylt, da dette er vilkåret for innløsning etter § 16-19 annet ledd. Situasjonen blir derfor ikke helt identisk med det som vil være tilfellet etter asl. § 4-24 dersom det i bestemmelsen innføres en rett til å begjære selskapet oppløst.

Behovet for en supplerende regel i asl. § 4-24 må også ses i lys av de øvrige sanksjonsmuligheter som aksjonæren har. Som fremstillingen ovenfor viser, vil aksjonæren ikke stå uten rettslige sanksjonsmidler dersom selskapet ikke frivillig gjennomfører innløsningen. Aksjonæren vil etter omstendighetene bl.a. kunne anlegge søksmål for å kreve selskapet oppløst i medhold av asl. § 16-19 (1) eller alminnelige rettsgrunnsetninger. Fordelen ved å innføre en regel i § 4-24 som åpner for å begjære selskapet oppløst vil imidlertid være at dette innebærer en forenklet prosessordning. For tingretten vil det normalt være et enklere vurderingstema å vurdere om innløsningen ikke er «gjennomført innen den frist som følger av dommen» og at dette «ikke skyldes aksjeeierens forhold», som vil være vilkårene for oppløsning etter regelen, enn å vurdere om vilkårene for oppløsning etter § 16-19 eller alminnelige rettsgrunnsetninger er oppfylt. Dette vil igjen redusere prosessrisikoen for aksjonæren som har fått medhold i krav om uttreden.

På denne bakgrunn er konklusjonen at det de lege ferenda bør innføres en regel i aksjeloven § 4-24 med tilsvarende ordlyd som regelen i asl. § 16-19 (2) tredje punktum. En slik regel vil bidra til å effektivisere minoritetsvernet for aksjonærer som har fått medhold i et krav om uttreden, uten at dette i vesentlig grad rammer de motstående interesser. Regelen kan hensiktsmessig inntas som et nytt siste punktum i aksjeloven § 4-24 fjerde ledd.

7 Er terskelen for å kunne kreve uttreden for høy?

En problemstilling er om vilkårene for å få medhold i et krav om uttreden etter asl. § 4-24 første ledd nr. 3 er så strenge at bestemmelsen ikke bidrar til å sikre et effektivt minoritetsvern. Ved å oppstille en for høy terskel vil uttredelsesretten kunne bli en illusorisk rettighet for minoritetsaksjonærene.

Som drøftelsen i kapittel 3 viser, er terskelen for å få medhold i et krav om innløsning etter aksjeloven § 4-24 (1) nr. 3 høy. Oppfatningen i juridisk litteratur er også at det skal mye til for å få medhold i et krav om innløsning.¹⁶¹ Den høye terskelen for å kunne kreve uttreden kombinert med flere skjønsmessige vilkår i § 4-24 kan gjøre det vanskelig for en minoritetsaksjonær å forutberegne sin rettsstilling. Hensyntatt den prosessrisiko som aksjonærer løper ved å anlegge søksmål med krav om uttreden, kan dette medføre at minoritetsaksjonærer ikke benytter seg av adgangen til å kreve uttreden etter asl. § 4-24 (1) nr. 3. Det faktum at det er lite rettspraksis knyttet til innløsningskrav etter asl. § 4-24 (1) nr. 3 kan tyde på at dette er et reelt problem for minoritetsaksjonærer. Lite rettspraksis kan imidlertid også skyldes andre forhold, som f.eks. at konfliktsituasjoner løses i minnelighet utenfor domstolene, eller at aksjeeiere i aksjonæravtaler har avtalefestet en rett til å tre ut av selskapsforholdet, f.eks. ved at de øvrige aksjonærene plikter å erverve aksjene.

Det kan også tenkes at uttredelsesretten i § 4-24 (1) nr. 3 har en preventiv effekt, ved at majoritetsaksjonærene strekker seg lenger for å løse motsetningsforhold mellom majoriteten og minoriteten dersom slike har oppstått, eller ved å hensynta minoritetens synspunkter vedrørende forvaltningen av selskapet for å ivareta samarbeidsforholdet i selskapet.¹⁶² Den høye terskelen for å kunne kreve uttreden vil da også motivere minoritetsaksjonærene til å søke å løse motsetningsforholdene i minnelighet.

Den høye terskelen for å kunne kreve uttreden må imidlertid ses i lys av bestemmelsens formål. Aksjeloven § 4-24 tar ikke sikte på å oppstille en alminnelig utvei fra selskapet for aksjonærer som er misfornøyd med situasjonen i selskapsforholdet. Den som stifter, eller erverver andel i,

---

¹⁶¹ Se bl.a. Bråthen (2017) s. 120 og Andenæs (2016) s. 245. Se også Sverre Faafeng Langfeldt og Tore Bråthen, *Lov og rett for næringslivet*, 20. utgave, Oslo 2013 s. 149, som legger til grunn at «Vilkårene for at en aksjonær skal ha rett til å tre ut av selskapet etter asl. § 4-24 er så strenge at krav om å få tre ut sjelden vil kunne føre frem.»

¹⁶² Bråthen, NTS 1999: 4, s. 89.

et aksjeselskap må ta i betraktning at den ordinære måten for uttreden av selskapsforholdet er ved salg av aksjene.¹⁶³ Det er først når aksjonæren ikke har andre muligheter til å tre ut av selskapet på en økonomisk forsvarlig måte, at innløsning i medhold av asl. § 4-24 (1) nr. 3 skal være aktuelt.¹⁶⁴ Dette må ses på bakgrunn av de motstående hensyn som gjør seg gjeldende ved innløsning av aksjer, deriblant den reduksjon av selskapskapitalen som innløsning innebærer.¹⁶⁵ På grunn av de motstående hensyn som må avveies er det også nødvendig med skjønnsmessige vilkår i bestemmelsen, for at domstolene skal kunne vurdere og ivareta de hensyn som gjør seg gjeldende i det konkrete tilfellet der uttreden kreves.

En bestemmelse som åpner for uttreden i tilfeller der det har oppstått alvorlig og varig motsetningsforhold mellom aksjonærene, gir også en betydelig risiko for misbruk av bestemmelsen. Den som ønsker seg ut av selskapet kan relativt enkelt fremprovosere et motsetningsforhold mellom aksjonærene som vil oppfylle vilkårene i asl. § 4-24 (1) nr. 3.¹⁶⁶ Blant annet for å motvirke faren for misbruk av uttredelsesretten ble bestemmelsen utformet som en sikkerhetsventil med strenge vilkår.¹⁶⁷ Særlig etter Høyesteretts dom i HR-2016-1439-A (Bergshav Holding) kan det være stor fare for misbruk av bestemmelsen. Innløsningsvederlaget skal beregnes med utgangspunkt i aksjonærens forholdsmessige andel av selskapets underliggende verdi. Det er dermed fare for at minoritetsaksjonærer vil forsøke å «krangle seg til innløsning» for å få tilgang til verdier som de ellers ikke vil få tilgang på uten at selskapet eventuelt blir oppløst. Av hensyn til å motvirke faren for misbruk av uttredelsesretten er det derfor nødvendig med en høy terskel for å kunne kreve uttreden etter § 4-24 (1) nr. 3.

På denne bakgrunn er konklusjonen at det er nødvendig med en høy terskel for å kunne kreve uttreden i medhold av asl. § 4-24 (1) nr. 3, til tross for at dette kan bidra til å redusere bestemmelsens praktiske anvendelsesområde.

---

¹⁶³ NOU 1996: 3 s. 74.

¹⁶⁴ NOU 1996: 3 s. 74.

¹⁶⁵ Se kapittel 2.2.

¹⁶⁶ Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) s. 107-108.

¹⁶⁷ NOU 1996: 3 s. 76.

8 Konklusjon

Aksjeloven § 4-24 (1) nr. 3 fyller en praktisk viktig funksjon ved at den gir aksjonærer et handlingsalternativ, ved siden av adgangen til å kreve selskapet oppløst, i tilfeller der samarbeidsforholdet mellom aksjonærene bryter sammen.

Ved at § 4-24 (1) nr. 3 også åpner for uttreden ved personlige motsetningsforhold som er til skade for selskapets virksomhet, sikrer bestemmelsen en uttredelsesrett for minoritetsaksjonærer i praktisk viktige tilfeller. For minoritetsaksjonærer kan behovet for uttreden være like stort i slike tilfeller dersom de blir «innelåst» i selskapet, som i tilfeller der motsetningsforholdet knytter seg direkte til driften av selskapet.

Fordi innløsning av en aksjepost også berører øvrige interesser som er knyttet til selskapet, kan ikke minoritetsaksjonærers uttredelsesrett etter § 4-24 (1) nr. 3 trekkes for langt. Dette spenningsforholdet kommer blant annet på spissen i tilfeller der det er tale om å innløse store aksjeposter, som drøftelsen i kapittel 4 illustrerer. I slike situasjoner er det etter min mening, bl.a. av hensyn til å sikre fortsatt drift i selskapet, riktig å prioritere hensynet til vern av selskapskapitalen foran aksjonærens behov for uttreden.

Som drøftelsen i kapittel 6 viser, kan imidlertid minoritetsvernet effektiviseres ytterligere dersom det *de lege ferenda* innføres en oppløsningsregel i asl. § 4-24 som gir aksjonærene en effektiv sanksjonsmulighet mot manglende gjennomføring av innløsning.

Samlet sett bidrar aksjeloven § 4-24 (1) nr. 3 til å sikre et effektivt minoritetsvern i aksjeselskaper. Ved høyesterettsdommen i HR-2016-1439-A (Bergshav Holding) er minoritetsvernet i aksjeselskaper trukket enda et hakk videre. Etter dommen kan det sies å ha blitt mer attraktivt for minoritetsaksjonærer å kreve innløsning av aksjene. Det er derfor sannsynlig at det i fremtiden vil bli anlagt flere saker for domstolene med krav om uttreden i medhold av asl. § 4-24 (1) nr. 3.

9 Kilder

9.1 Litteraturliste

9.1.1 Bøker

Aarbakke, Magnus mfl., *Aksjeloven og allmennaksjeloven: Lovkommentar*, 4. utgave (Oslo 2017).

Andenæs, Mads Henry, *Aksjeselskapsrett*, 2. utgave (Oslo 1992).

Andenæs, Mads Henry, *Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper* (Oslo 1998).

Andenæs, Mads Henry, *Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper*, 3. utgave ved Ole Andenæs, Stig Berge og Margrethe Buskerud Christoffersen (Oslo 2016).

Bråthen, Tore, *Selskapsrett*, 5. utgave (Oslo 2017).

Eckhoff, Torstein, *Rettskildelære*, 5. utgave ved Jan E. Helgesen (Oslo 2001).

Eide, Bjarte, *Forkjøps- og tilbudsrett til aksjer: En oversikt over problemstillinger. Vedtektsregulering* (Oslo 2009).

Grønland, Karl-Anders, *Selskapers erverv av egne aksjer* (Bergen 1998).

Langfeldt, Sverre Faafeng og Tore Bråthen, *Lov og rett for næringslivet*, 20. utgave (Oslo 2013).

Truyen, Filip, *Aksjonærenes myndighetsmisbruk: en studie av asl./asal. § 5-21 og uskrevne misbruksprinsipper* (Oslo 2005).

Woxholth, Geir, *Selskapsrett*, 6. utgave (Oslo 2018).

9.1.2 Artikler

Bråthen, Tore, «Innløsning og utelukkelse av aksjonær», *Nordisk Tidsskrift for Selskabsret*, 1999 nr. 4 s. 86-107.

Høivik, Knut, «Samarbeidsproblemer som grunnlag for en aksjeeiers krav om oppløsning av selskapet», *Lov og Rett*, 2006 s. 131-155.

Larsen, Ulf, «Fastsettelse av vederlaget ved innløsning av aksjer», *Tidsskrift for forretningsjus*, 2007 s. 271-296.

Moljord, Kåre, «Om verdsettelsesprinsipper ved innløsning av aksjer – fra Norway Seafoods til Flesberg – og tilbake?», *Nordisk Tidsskrift for Selskabsret*, 2015 nr. 3 s. 1-25.

Truyen, Filip, «Myndighetsmisbruk i aksje- og allmennaksjeselskaper», *Jussens Venner*, 2004 s. 305-328.

Truyen, Filip, «Vederlaget ved innløsning av aksjer. Hvor langt rekker Flesberg-dommen?», *Nordisk Tidsskrift for Selskabsret*, 2008 nr. 1 s. 62-70.

9.2 Lovregister

1976	Lov 4 juni 1976 nr. 59 om aksjeselskaper (aksjeloven)
1985	Lov 21 juni 1985 nr. 83 om ansvarlige selskaper og kommandittselskaper (selskapsloven)
1992	Lov 26 juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse (tvangsfullbyrdelsesloven)
1997	Lov 13 juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven)
1997	Lov 13 juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven)
2005	Lov 17 juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven)

9.3 Forarbeider

Ot.prp. nr. 19 (1974-1975) Om lov om aksjeselskaper.

NOU 1992: 29 Lov om aksjeselskaper.

Ot.prp. nr. 36 (1993-1994) Om lov om aksjeselskaper (aksjeloven).

NOU 1996: 3 Ny aksjelovgivning.

Ot.prp. nr. 23 (1996-1997) Om lov om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven).

9.4 Rettspraksis

9.4.1 Høyesterettspraksis

Rt. 1952 s. 967 (A/S Salongmøbler)

Rt. 1999 s. 330 (Nordenfjeldske Creditreform)

Rt. 2000 s. 931 (Inco)

Rt. 2000 s. 1792 (Montel)

Rt. 2003 s. 713 (Norway Seafoods)

Rt. 2007 s. 1392 (Flesberg)

HR-2016-1439-A (Bergshav Holding)

9.4.2 Underrettspraksis

RG-1980-763 (Hålogaland)

TSNES-1994-885

RG-1995-12 (Gulating)

TOSLO-2002-4169

RG-2004-1346 (Oslo tingrett)

RG-2007-1153 (Oslo tingrett)

TOSLO-2010-77775

LB-2011-172903

RG-2012-1142 (Borgarting)

TAUAG-2014-47199

LA-2014-68663

LB-2015-137573

LA-2015-4323

LA-2016-115887